

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomických teorií

Bakalářská práce

Nezaměstnanost v kontextu dosaženého vzdělání v České republice

Olga Syvulych

© 2023 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Olga Syvulych

Veřejná správa a regionální rozvoj

Název práce

Nezaměstnanost v kontextu dosaženého vzdělání v České republice

Název anglicky

Unemployment in the context of educational attainment in the Czech republic

Cíle práce

Cílem bakalářské práce je zhodnotit vliv dosaženého vzdělání na míru nezaměstnanosti v České republice. Dílčími cíli jsou zhodnocení vývoje míry nezaměstnanosti České republiky dle úrovně vzdělání, komparace lidí s vysokoškolským a středoškolským vzděláním, zhodnocení vývoje struktury nezaměstnaných a zkoumání síly a směru závislosti mezi vybranými proměnnými. V práci jsou vysvětleny základní pojmy spjaté s nezaměstnaností, lidským kapitálem a vzděláváním jakožto faktorem, ovlivňujícím nezaměstnanost.

Metodika

Práce je rozdělena na dvě části, část teoretickou a část praktickou. V teoretické části bakalářské práce budou formou literární rešerše a prostřednictvím deskriptivní metody vymezeny pojmy vztahující se k oblasti nezaměstnanosti, lidského kapitálu, dopady nezaměstnanosti, problematice vzdělávání a trhu práce. V praktické části bude zvolen kvalitativní výzkum, kde bude využita metoda komparace dvou stanovených skupin na základě provedeného strukturovaného rozhovoru se zástupci jednotlivých skupin. Stanovené hypotézy o závislosti proměnných budou potvrzeny či vyvráceny pomocí rozhovorů s respondenty.

Doporučený rozsah práce

30 – 40 stran

Klíčová slova

Česká republika, nezaměstnanost, trh práce, úroveň vzdělání, lidský kapitál, sociální kapitál, politiky zaměstnanosti

Doporučené zdroje informací

- KOTÝNKOVÁ, M. – NĚMEC, O. *Lidské zdroje na trhu práce : vývoj a tendence v souvislosti se vstupem České republiky do EU*. Praha: Professional Publishing, 2003. ISBN 80-86419-48-7.
- SAMUELSON, P. A. – NORDHAUS, W. D. – GREGOR, M. *Ekonomie : 18. vydání*. Praha: NS Svoboda, 2007. ISBN 978-80-205-0590-3.
- SEKERKA, B. – BRČÁK, J. – KUČERA, A. *Ekonomie trochu jinak*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015. ISBN 978-80-7380-534-0.
- SEVEROVÁ, L. – ŠRÉDL, K. *Znalostní ekonomika*. Praha: Česká zemědělská univerzita v Praze, 2010. ISBN 978-80-213-2131-1.
- SIROVÁTKA, T. – MAREŠ, P. *Trh práce, nezaměstnanost, sociální politika*. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, 2003. ISBN 80-210-3048-8.

Předběžný termín obhajoby

2022/23 LS – PEF

Vedoucí práce

doc. Mgr. Ing. Petr Wawrosz, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra ekonomických teorií

Elektronicky schváleno dne 21. 2. 2023

doc. PhDr. Ing. Lucie Severová, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 22. 2. 2023

doc. Ing. Tomáš Šubrt, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 13. 03. 2023

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Nezaměstnanost v kontextu dosaženého vzdělání v České republice" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 15.03.2023

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala doc. Mgr. Ing. Petru Wawroszovi, Ph.D. za vedení mé bakalářské práce, za odborné rady, doporučení a připomínky. Poděkování patří i respondentům, kteří byli ochotni poskytnout své osobní zkušenosti a názory.

Nezaměstnanost v kontextu dosaženého v České republice

Abstrakt

Tato bakalářská práce se zabývá vlivem dosaženého vzdělání na míru nezaměstnanosti v České republice. Práce je rozdělena na část teoretickou a část praktickou. V teoretické části je postupně popsána nezaměstnanost a její druhy, rizikové skupiny a problémy s ní spojené. V praktické části je za pomoci polostrukturovaného rozhovoru zjišťována skutečná situace této problematiky.

Klíčová slova: Česká republika, nezaměstnanost, trh práce, úroveň vzdělání, lidský kapitál, sociální kapitál, politiky zaměstnanosti

Unemployment in the context of educational attainment in the Czech Republic

Abstract

This bachelor thesis examines the impact of educational attainment on the unemployment rate in the Czech Republic. The thesis is divided into a theoretical and a practical part. In the theoretical part, unemployment and its types, risk groups and problems associated with it are gradually described. In the practical part, the actual situation of this issue is investigated with the help of a semi-structured interview.

Keywords: Czech Republic, unemployment, labour market, education level, human capital, social capital, employment policies

Obsah

1 Úvod	10
2 Cíl práce a metodika	11
2.1 Cíle.....	11
2.2 Metodologie.....	11
3 Teoretická východiska	12
3.1 Nezaměstnanost	12
3.2 Příčiny nezaměstnanosti	12
3.3 Míra nezaměstnanosti	13
3.4 Beveridgeova křivka aneb počet uchazečů na jedno volné pracovní místo	14
3.5 Druhy nezaměstnanosti.....	15
3.5.1 Krátkodobá nezaměstnanost.....	15
3.5.2 Dlouhodobá nezaměstnanost.....	16
3.5.3 Dobrovolná nezaměstnanost.....	16
3.5.4 Frikční nezaměstnanost	16
3.5.5 Systémová (strukturální) nezaměstnanost	17
3.5.6 Cyklická nezaměstnanost	17
3.5.7 Sezonní nezaměstnanost.....	18
3.5.8 Skrytá nezaměstnanost	18
3.6 Přirozená míra nezaměstnanosti	18
3.7 Rizikové skupiny	18
3.7.1 Absolventi	19
3.7.2 Ženy s malými dětmi.....	19
3.7.3 Lidé s nízkým vzděláním	20
3.7.4 Osoby se zdravotním postižením.....	20
3.7.5 Osoby starší padesáti let.....	21
3.8 Past nezaměstnanosti	22
3.9 Způsoby snižování nezaměstnanosti.....	22
3.10 Ekonomické a sociální dopady nezaměstnanosti.....	23
3.10.1 Ekonomický dopad.....	23
3.10.2 Sociální dopad	23
3.11 Náklady nezaměstnanosti	24
3.11.1 Ztráta makroekonomického produktu	24
3.11.2 Nevyužité ekonomické zdroje	24
3.11.3 Ztráty na daních.....	25
3.11.4 Ztráty lidského kapitálu.....	25
4 Lidský kapitál	26

4.1	Lidský kapitál jako ekonomická kategorie	26
4.1.1	Vzdělání zvyšuje produktivitu pracovníka	27
4.1.2	Vzdělání signalizuje schopnosti	27
4.2	Vzdělání jako pozitivní externalita	27
4.3	Lidský kapitál a nezaměstnanost	28
5	Vlastní práce.....	29
5.1	Kvalitativní výzkum	29
5.2	Polostrukturovaný rozhovor	29
5.3	Cíl výzkumného šetření	30
5.4	Vývoj míry nezaměstnanosti podle vzdělání	31
5.5	Výzkumný vzorek a kritéria výběru respondentů.....	31
5.6	Průběh šetření a etika výzkumu	32
5.7	Analýza získaných dat z rozhovorů	32
5.9	Vyhodnocení stanovených hypotéz	44
6	Závěr	45
7	Seznam použitých zdrojů	47
	Přílohy	50

1 Úvod

Tématem bakalářské práce je „Nezaměstnanost v kontextu dosaženého vzdělání“.

Nezaměstnanost je komplexní jev, se kterým se potýkají lidé na celém světě, bez ohledu na zemi, pohlaví, věk a úroveň vzdělání. Různé typy nezaměstnanosti se objevují v různých ekonomických obdobích společnosti a životních obdobích člověka.

Nezaměstnanost může pro člověka způsobit veliké množství následků a komplikací – snížení životní úrovně, nedostatek financí, dluhy, psychické problémy (pocity méněcennosti, deprese, frustrace), společenské problémy, pocity osamění, v některých případech může nezaměstnanost vést až ke kriminalitě. Práce má na život člověka zásadní vliv, hlavně na ekonomické zabezpečení, kdy jedinec přijímá důchod ve formě platu či mzdy, ale také společenský a osobnostní, jelikož se člověk skrze práci může seberealizovat, patřit do nějaké komunity lidí a získávat z toho sebeuspokojení.

Důvodem, proč jsem si zvolila téma míra nezaměstnanosti a úroveň dosaženého vzdělání je to, že toto téma se mě bude za pár let, až absolvuji vysokou školu, týkat. Proto mě zajímá, do jaké míry spolu tyto 2 věci souvisí, a jak to vnímají moji vrstevníci, jakou oni mají zkušenost s nezaměstnaností, a do jaké míry jim dosažené vzdělání pomohlo s hledáním práce.

V teoretické části této práce je nezaměstnanosti věnována celá kapitola, kde je detailně popsán vznik nezaměstnanosti a její příčiny, míra nezaměstnanosti, druhy nezaměstnanosti, rizikové skupiny, způsoby, kterými lze nezaměstnanost snižovat, také je zde popsán sociální a ekonomický dopad nezaměstnaných. Na konci teoretické části je kapitola věnovaná lidskému kapitálu.

V praktické části práce je zkoumán vliv dosaženého vzdělání na míru nezaměstnanosti, kde byl proveden polostrukturovaný rozhovor s respondenty se středoškolským vzděláním a s vysokoškolským vzděláním.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíle

Cílem bakalářské práce je zhodnotit vliv dosaženého vzdělání na míru nezaměstnanosti v České republice. Dílčími cíli jsou zhodnocení vývoje míry nezaměstnanosti České republiky dle úrovně vzdělání, komparace lidí s vysokoškolským a středoškolským vzděláním, zhodnocení vývoje struktury nezaměstnaných a zkoumání síly a směru závislosti mezi vybranými proměnnými. V práci jsou vysvětleny základní pojmy spjaté s nezaměstnaností, lidským kapitálem a vzděláváním jakožto faktorem, ovlivňujícím nezaměstnanost.

2.2 Metodologie

Práce je rozdělena na dvě části, část teoretickou a část praktickou. V teoretické části bakalářské práce jsou formou literární rešerše a prostřednictvím deskriptivní metody vymezeny pojmy vztahující se k oblasti nezaměstnanosti, lidského kapitálu, dopady nezaměstnanosti, problematice vzdělávání a trhu práce. V praktické části je zvolen kvalitativní výzkum, kde je využita metoda komparace dvou stanovených skupin na základě provedeného polostrukturovaného rozhovoru se zástupci jednotlivých skupin. Stanovené hypotézy o závislosti proměnných budou potvrzeny či vyvráceny pomocí rozhovorů s respondenty.

3 Teoretická východiska

3.1 Nezaměstnanost

„*Nezaměstnanost je komplexním, zdaleka nejen ekonomickým problémem.*“ Takto je zmíněno v knize Makroekonomie 3., aktualizované a rozšířené vydání od Václava Jurečky (2017, s.707).

V situaci, kdy ekonomika není schopná vytvářet dostatečný počet pracovních pozic pro všechny lidi co mají zájem pracovat, dochází ke ztrátě jednoho z nejcennějších ekonomických zdrojů ve společnosti. Ztrátu lze spočítat a vyčíslit v podobě statků a služeb, které by mohly být vyrobeny v případě, že by jedinci byli zaměstnaní (Konečný, Sojka, 1991).

Jedná se o stav, kdy je na trhu práce nerovnováha mezi poptávkou po pracovních místech a nabídkou práce, která je nižší. Obecně se za nezaměstnaného člověka považuje osoba, která dosáhla věku patnácti let a starší a splňuje dvě podmínky: aktivně hledá práci (jde o osobu, která je evidována na úřadě práce a pravidelně se tam ve stanovených termínech hlásí) a je připravena nastoupit do zaměstnání do 14 dnů a nemá placené zaměstnání ani žádný jiný příjem ze sebezaměstnání (Šmajsová Buchtová, 2002).

Ztráta zaměstnání je pro mnohé lidi velmi těžkým okamžikem, jde totiž o pokles životní úrovně a nastává ekonomická nestabilita do budoucna. Taktéž jde o ztrátu vztahů a kontaktů. Někteří berou práci nejen jako zdroj financí, ale i jako smysluplnou náplň života. Pro některé ztráta zaměstnání znamená i osobní selhání a neschopnost uplatnit se ve společnosti (Brožová, 2003).

Od pradávna byla nezaměstnanost velmi nízká, ať už to díky otrokářství, kdy majitelé své otroky nenechali bez práce, nebo také díky umělé zaměstnanosti jako tomu bylo v bývalém ČSSR. Zde existovala pracovní povinnost a příživnictví bylo bráno jako trestný čin, v neposlední řadě je třeba zmínit přezaměstnanost v Sovětském svazu (Jurečka, 2017).

3.2 Příčiny nezaměstnanosti

- Zákon o minimální mzdě – jedná se o hranici, pod níž nesmí vyplacená mzda klesnout. V situaci, kdy se rovnovážná mzda ocitne pod touto státem

stanovenou hranicí, dojde k nezaměstnanosti. V případě, že je minimální mzda umístěna nad tržní cenu, dochází k přebytku nabídky nad poptávkou a zaměstnavatel si začne vybírat mezi svými pracovníky více kvalifikované. Tím pádem méně kvalifikovaní přijdou o pracovní pozici, nebo část nezaměstnaných vůbec nezíská pracovní místo. Tento problém se však spíše týká nejméně kvalifikovaných pracovníků, kteří nemají jinou alternativu a pro které je těžké změnit kvalifikaci (Brožová, 2003).

- Odbory a kolektivní vyjednávání – jedná se o formu kartelu, která je schopná přinutit zaměstnavatele zlepšit pracovní podmínky a zvýšit mzdu. To může zapříčinit propuštění části zaměstnanců kvůli nedostatku financí na vysoké mzdy (Jurečka, 2017).
- Mzdová rigidita – představuje nepružnost mezd a jedná se spíše o důsledek lidské mentality než regulaci.
- Mzdová renta – je situace, kdy zaměstnavatel zaplatí zaměstnancům více než musí. Důvodem, tohoto jednání je, že je zaměstnanec nějakým způsobem pro firmu důležitý a jeho odchod by pro firmu znamenal určitou ztrátu (Jurečka, 2017).

3.3 Míra nezaměstnanosti

Jedná se o podíl nezaměstnaných ke všem osobám, které jsou schopny pracovat (zaměstnaní a nezaměstnaní), vyjádřený v procentech (Jurečka, 2017).

Vzorec č. 1 – Výpočet míry nezaměstnanosti

$$u = \frac{U}{L + U} \cdot 100$$

kde:

u.....míra nezaměstnanosti

L.... zaměstnaní

U... nezaměstnaní

L+U ekonomicky aktivní (zaměstnaní+nezaměstnaní)

Zdroj: <https://www.miras.cz/seminarky/makroekonomie-n10-nezamestnanost.php>

V České republice jsou zjišťovány dva typy nezaměstnanosti: a) obecná míra nezaměstnanosti, kterou zjišťuje Český statistický úřad (ČSÚ). Je vypočítána na základě výběrového šetření pracovních sil a je z reprezentativního vzorku společnosti (cca 25 000 domácností). Výsledné číslo slouží i jako mezinárodní srovnávací hodnota

v nezaměstnanosti jednotlivých zemí. A za b) podíl nezaměstnaných osob, který od roku 2013 nahradil registrovanou míru nezaměstnanosti. Má ho v moci Ministerstvo práce a sociálních věcí a je vypočítáván na základě údajů, které poskytuje úřad práce (Jurečka, 2017).

Každý z těchto způsobů je pro rozdílné účely a tím pádem nemůžeme požit pouze jeden výpočet. Míra nezaměstnanosti se využívá pro mezinárodní srovnání na rozdíl od podílu nezaměstnaných, který je mnohem podrobnější a využívá se na regionální úrovni v České republice (Jurečka, 2017).

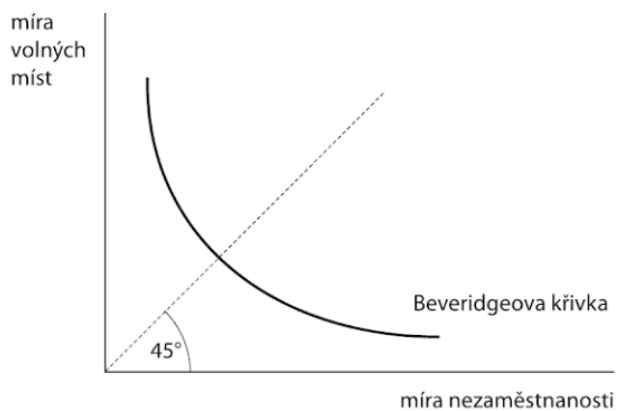
Ještě se můžeme potýkat s takzvanou přirozenou mírou nezaměstnanosti. Jde o nejnižší dlouhodobě udržitelnou míru nezaměstnanosti odpovídající potenciálnímu produktu (nejvyšší udržitelný výkon ekonomiky za podmínek daného množství a kvality vstupů). V každé ekonomice je tato výše jiná. Do této přirozené nezaměstnanosti se nezahrnuje cyklická nezaměstnanost.

„Existence systému zabezpečení v nezaměstnanosti a možnosti pobírání podpory v nezaměstnanosti je jiným příkladem institucionálních faktorů, které ovlivňují úroveň nezaměstnanosti. Ve skutečnosti podpora v nezaměstnanosti mění relativní cenu práce a nezaměstnanosti a ovlivňuje volbu mezi těmito dvěma možnostmi. Čím je vyšší podpora v nezaměstnanosti, tím vyšší je obvykle i míra nezaměstnanosti. Existují reálné situace, kdy se člověk raději rozhodne nepracovat, protože pobírat podporu v nezaměstnanosti je pro něj ekonomicky výhodnější než pracovat.“ Takto cituje jeden z důvodů nezaměstnanosti Václav Jurečka (2017, s. 737) ve své knize „Makroekonomie 3., aktualizované a rozšířené vydání“.

3.4 Beveridgeova křivka aneb počet uchazečů na jedno volné pracovní místo

Při popisu současné situace, která převládá na trhu práce, je dobré ještě zmínit i možnost získání pracovního místa uchazečem. K tomu slouží Beveridgeova křivka, která graficky porovnává vztah mezi počtem uchazečů o pracovní pozici s počtem volných míst.

Graf č. 1 Beveridgeova křivka

Zdroj: https://theses.cz/id/7r956c/DP_Pravdkov.pdf

3.5 Druhy nezaměstnanosti

V následujících odstavcích jsou zmíněny nejčastější druhy nezaměstnanosti a jsou podrobněji rozepsány.

Na tomto obrázku můžete vidět některé z nich.

Graf č. 2 Druhy nezaměstnanosti a Beveridgeova křivka

Zdroj: https://is.ambis.cz/th/vmjpr/bakalarska_praca.pdf

3.5.1 Krátkodobá nezaměstnanost

Jedná se o kratší časový úsek, a to zpravidla po dobu několika týdnů, ale může trvat až do jednoho roku. Nejčastěji jde o časový úsek mezi ukončením starého a hledáním nového

zaměstnání. Považuje se to za nejčastější druh nezaměstnanosti, který nepředstavuje pro ekonomiku závažnější problém (Jurečka, 2017).

3.5.2 Dlouhodobá nezaměstnanost

Dlouhodobá nezaměstnanost je považována za závažný ekonomický problém, který ovlivňuje nejen samotné nezaměstnané a jejich rodiny, ale i potencionálního zaměstnavatele, na kterého dlouhodobá absence práce může působit negativně a vyvolávat pocit, že zaměstnancova ochota pracovat spolu s kvalifikací klesla. Pro samotného zaměstnance to má následující negativní následky: ekonomické potíže, ztráta sociálních a společenských vztahů, ztráta schopnosti komunikovat, postupná ztráta důvěry ve vlastní schopnosti a následné naděje na lepší zítřek.

Zpravidla je za dlouhodobou nezaměstnanost považován časový úsek delší než jeden rok. Častým důvodem dlouhodobé nezaměstnanosti je nízká kvalifikace pracovníka, nebo minimální mzda, která určuje, jak už její název napovídá, minimální finanční obnos, který musí firma vyplatit každému zaměstnanci. Některé firmy ovšem nemají dostatečný kapitál a musí méně kvalifikované zaměstnance propouštět. Tito lidé s nižší kvalifikací mají častý problém si opět zaměstnání najít (Jurečka, 2017).

3.5.3 Dobrovolná nezaměstnanost

Dobrovolná nezaměstnanost znamená, že je upřednostněn volný čas před prací. Je to tedy situace, kdy osoba dobrovolně nechce přijmout nabídku práce, nebo nenabízí svou práci za daných podmínek (často se jedná o vyšší mzdové sazby). Nejčastější příčinou je, když nezaměstnaný hledá práci, avšak požaduje vyšší mzdu, než je běžně za tento typ práce placena. Délka tohoto druhu nezaměstnanosti se odvíjí od výše podpory v nezaměstnanosti a jiných sociálních dávek, které zajišťují život nezaměstnaným. Čím vyšší podpora, tím je nižší ochota si práci hledat (Šmajsová Buchtová, 2002).

3.5.4 Frikční nezaměstnanost

Frikční nezaměstnanost je spojována s životním cyklem obyvatelstva. Do tohoto typu patří např. stěhování se mezi regiony (i kvůli partnerovi), hledání práce po absolvování školy, nebo lepší pracovní nabídky. Také se může jednat o situace, kdy lidé ztratili práci v důsledku zavádění nových technologií nebo organizačních změn v podniku. Většinou tato skupina nezaměstnaných nechce přijmou hned první nabídku a snaží se najít co nejlepší

možnou variantu. V případě, že by byly všechny nabídky na pracovní místo stejné, usnadnilo by to uchazečům práci a zkrátilo čas, který stráví hledáním nejlepší možné varianty. Jelikož by přijali hned první variantu, která by pro ně byla stejně dobrá, jako ta předchozí. Stejně jako jsou znalosti a dovednosti každého uchazeče rozdílné, jsou rozdílné i požadavky zaměstnavatelů. V situaci, kdy zaměstnanec považuje nějakou pracovní pozici lepší než jinou a jeho náklady na vyhledání jsou zanedbatelné, vyplatí se mu v hledání pokračovat. Další bodem, který ovlivňuje dobu hledání, je podpora v nezaměstnanosti. Čím vyšší částka je nabízena, tím vyšší množství nezaměstnaných bude i nadále pokračovat v hledání lepší pracovní nabídky. To samé platí i s dobou vyplácení podpor. Většinou však jde o kratší časový úsek a není považována za negativní. Také je dobré zmínit, že do této skupiny patří převážně mladí absolventi, jejichž požadavky, které po zaměstnavatelích vyžadují, neodpovídají míře jejich znalostí (Brčák, Sekerka, 2010).

3.5.5 Systémová (strukturální) nezaměstnanost

V systému dochází ke změně struktury ekonomiky – vždy jsou odvětví, která zažívají rozkvět a která jsou v úpadku – a tudíž si nezaměstnaný nemůže sehnat práci ve svém oboru. Změna strukturu způsobuje klesající poptávku v upadajících odvětvích, a naopak v jiných odvětvích zájem roste. Jenže tato nová pracovní místa většinou vyžadují vyšší kvalifikaci. Typickým příkladem je přebytek horníků po uzavření dolu. Nejběžnějším řešením pro tyto lidi jsou rekvalifikační kurzy. Často se jedná o velmi obtížný, finančně a časově náročný proces, který postihuje nejen samotného člověka, ale i jeho rodinu a okolí. Také je regionálně velmi odlišná a relativně dlouhodobá, jelikož je celkem obtížné sladit požadavky trhu a kvalifikaci pracovníků. Kvůli tomuto je tento druh považován za nejzávažnější (Brčák, Sekerka, 2010).

3.5.6 Cyklická nezaměstnanost

Je ovlivněna průběhem hospodářského cyklu a krátkodobými výkyvy hospodářské aktivity. V situaci, kdy ekonomika prochází celkovým hospodářským poklesem, nastává pokles ve všech odvětvích a nezaměstnanost tak postihuje také víceméně všechna odvětví. To je důvodem, proč si propuštěný zaměstnanec v jednom odvětví, nemůže najít práci ani v jiném (Brožová, 2003).

V době, kdy je ekonomika v recesi (pokles reálného HDP po dobu dvou a více po sobě následujících čtvrtletí), je zaměstnáno méně lidí než v době konjunktury (střední až dlouhodobá souhra příznivých podmínek a okolností) (Brožová, 2003).

3.5.7 Sezonní nezaměstnanost

Souvisí s ročním obdobím a má zpravidla pravidelné opakování – názorným příkladem je plavčík na letní plovárně či správce lyžařských vleků v zimě. Nejvíce jsou tímto druhem zasaženy země, které jsou závislé na turistickém ruchu (Brčák, Sekerka, 2010).

3.5.8 Skrytá nezaměstnanost

Jedná se o zvláštní druh nezaměstnanosti, který se z různých důvodů vyhýbá statistickým šetřením. Jde o lidi, kteří nejsou schopni se z určitých hledisek přizpůsobit pracovnímu prostředí a následně o práci nemají zájem. Důvody mohou být následující: disciplína, podřízení se autoritě, odpovědnost apod. (Jurečka, 2017).

3.6 Přirozená míra nezaměstnanosti

Pojem „přirozená“ pramení ze situace, že se skutečná nezaměstnanost v dlouhém období neodlišuje od přirozené míry.

Z hlediska ekonomické teorie se jedná o jeden z nejdůležitějších aspektů, který popisuje trh práce. Představuje veličinu, jež popisuje situaci, kdy jsou v rovnováze jednotlivé trhy práce. V jiném slova smyslu jsou tlaky na mzdy a ceny víceméně v rovnováze.

Během přirozené míry nezaměstnanosti země nejlépe využívá své zdroje a v případě přítomnosti nezaměstnanosti jde pouze o dobrovolnou.

Jedním z faktorů ovlivňující výši této míry je motivace lidí při hledání si nového pracovního místa (Jurečka, 2017).

3.7 Rizikové skupiny

Takto popisuje situaci Václav Jurečka (2017, s. 751) *„Demografická skladba pracovní síly – struktura obyvatelstva podle pohlaví, věku, vzdělání apod. ovlivňuje významným způsobem velikost přirozené míry nezaměstnanosti. Obecně se dá říci, že mladší a vzdělanější lidi mají s nezaměstnaností menší problémy, zatímco pro starší věkové*

kategorie (ale i pro velmi mladé lidi bez pracovních návyků) s nízkým stupněm vzdělání je dosti obtížné se na trhu práce uplatnit.“

Uplatnění člověka na trhu práce má několik aspektů, kterými je jeho úspěšnost ovlivněna. Tyto charakteristiky rozčleňují lidi do jednotlivých skupin, které jim mohou být osudné. Občas rozřazení do skupin ovlivňuje jednotlivce i v dlouhodobé či opakované nezaměstnanosti. Příslušníci ohrožení nezaměstnaností většinou nacházejí zaměstnání spíše na hůře placených pozicích s nejistou budoucností (Buchtová, Šmajš a Boleloucký, 2013).

3.7.1 Absolventi

Jedná se o skupinu lidí ve věku do 26 let, kteří čerstvě dokončili střední odborné učiliště, střední školu či školu vysokou a ucházejí se o své první zaměstnání. Zpravidla tito absolventi nemají příliš praktických zkušeností a pracovních návyků, někteří nemají dokonce vůbec žádné. Díky tomu jsou značně omezeni a znevýhodněni oproti lidem stejného věku, kteří ale zkušenosti mají. Jelikož o ně zaměstnavatelé a firmy nejeví příliš velký zájem, ani nemají příležitost zkušenosti nabrat a být pro další potencionální zaměstnavatele vhodnějšími kandidáty (Buchtová, Šmajš a Boleloucký, 2013).

3.7.2 Ženy s malými dětmi

Do této skupiny spadají ženy, jejichž děti nedosáhly věku šesti let. V celkovém rozsahu mají ženy na trhu horší postavení než mají muži. Zaměstnavatelé spíše upřednostňují zaměstnávat muže pro jejich menší vytížení v starání se o děti a domácnost a jejich větší flexibilitu, ať už z hlediska pracovní doby, nebo i pracovních cest (pokud to jejich zaměstnání vyžaduje). Tato situace nezaměstnanosti žen ústí ve vnitrostátní až celosvětový problém.

Ještě hůře na trhu práce na tom jsou ženy vychovávající malé dítě, jelikož skloubení výchovy a dostatečné péče o dítě a pracovních povinností je velmi náročné. Ve chvíli, kdy se žena s malým dítětem nechá zaměstnat na plný úvazek, nastávají rizika. Může se jednat o časté pracovní absence kvůli nemocem dítěte, které narušují plynulý chod výkonu zaměstnání. Časté absence mají negativní hodnocení a mají za následek snížení ochoty ženy zaměstnávat. Jelikož zaměstnavatelé nevytvářejí moc často poloviční neboli zkrácené pracovní úvazky a dokonce někdy požadují vícesměnný provoz, staví tím ženy do nelehké situace. Nezaměstnanost žen s dětmi je pro rodinu značnou finanční zátěží. V situaci, kdy dítě vyrůstá v neúplné rodině pouze s matkou, je situace finančních problémů ještě mnohem

závažnější. V současnosti jsou finančními potížemi nejvíce ohroženy neúplné rodiny (Buchtová, Šmajš a Boleloucký, 2013).

3.7.3 Lidé s nízkým vzděláním

Do této kategorie spadají lidé, kteří mají dosaženo pouze základního vzdělání. Pro zaměstnavatele jsou nepříznivou skupinou pro svou nízkou kvalifikaci. To je důvodem proč velká část z této skupiny, i přes to, že by si práci najít chtěli, končí na úradech práce jako nezaměstnaní.

V naší populaci tvoří lidé s nízkým vzděláním zhruba 13 % nezaměstnaných. Tato skupina je co do počtu největší (ČSÚ, 2022).

Hlavní část této skupiny tvoří mladí lidé, kteří se těžko vzdělávají a mají špatné vlohy pro to, aby byli zaměstnání. Navíc ani sami nevykazují velkou touhu po tom si práci zajistit. Na trhu práce jsou tedy neaktivními aktéry. Do této kategorie spadají i lidé s problémovým chováním v podobě alkoholismu, lidé, kteří byli součástí nápravných zařízení, recidivisté a jiné sociálně nepřizpůsobivé skupiny. Ale všichni tito lidé mají nějakou společnou charakteristiku (Buchtová, Šmajš a Boleloucký, 2013).

3.7.4 Osoby se s zdravotním postižením

Jsou sem zařazeny osoby, které jsou nějakým způsobem zdravotně postiženi a omezuje je to v práci na plný úvazek. Tato situace je jednoznačně staví do kategorie, která je na trhu práce znevýhodněna. Toto jejich postavení na trhu práce může mít i doplňující následky k jejich zdravotnímu stavu v podobě nepříznivé ekonomické situace a sociálních a zdravotních následků. Ze zákona je těmto osobám přiznán invalidní důchod, který zastupuje ekonomickou stránku zaměstnání.

Osoby se zdravotním postižením jsou kategorií lidí, kteří jsou velmi ohroženi nezaměstnaností. Tendence zvyšování produktivity práce pracovníků neustále roste a s tím možnost uplatnění se na trhu práce pro tuto skupinu klesá. Zapříčiňuje to situace, kdy se o ně starají jejich rodinní příslušníci. Doba, kterou jsou vedeni na úradech práce, mnohonásobně převyšuje dobu evidence na úradě práce zdravých osob (Buchtová, Šmajš a Boleloucký, 2013).

3.7.5 Osoby starší padesáti let

Jak už název kapitoly napovídá, do této skupiny spadají osoby starší padesáti let. Jedná se o rizikovou skupinu z hlediska perspektivy pro zaměstnavatele. Často dochází ke střetu této skupiny s mladšími generacemi. Je pro ně obtížnější se přizpůsobit novým moderním technologiím a vymoženostem, stále musí zvládat rychlé pracovní tempo, ale i v poslední době narůstající tendenci provádět práci rychleji a rychleji, dále musí odpovídat kvalifikačním požadavkům atd. Poměrně často jsou tyto osoby limitovány některými dalšími faktory kromě věku, jako je například: zdravotní stav, technická zaostalost nebo kvalifikační nedostatky.

Osoby, jež jsou starší padesáti let, považují své zaměstnání za velmi důležitou součást svého života. Kolem tohoto věku zažívají mnoho velkých změn v životě v podobě odchodu dětí z domova, jejich sňatků, narození vnuků, ale i těch špatných jako zdravotní potíže nebo smrt partnerů. V neposlední řadě i odchod do důchodu. Proto považují své zaměstnání jako určitý druh jistoty a stálosti. S navyšujícím se věkem mnozí touží po větší stabilitě a jistotě. Na základě tohoto si mnozí z nich snaží své zaměstnání udržet a veškerou práci si po sobě pečlivě kontrolují. Tato skupina ztrátu zaměstnání prožívá nejhůře ze všech rizikových skupin (Buchtová, Šmajš a Boleloucký, 2013).

Dalším problémem u těchto lidí jsou jejich ukotvené pracovní návyky, kde změna těchto návyků občas bývá velmi obtížná. Příčina nelibosti může nastat u zaměstnavatelů, kterým způsob provádění zadaných úkolů nemusí vyhovovat. To je dalším důvodem proč zaměstnavatelé upřednostňují mladé specialisty a jejich větší pracovní tvárnost. Zaměstnavatelé považují mladé zaměstnance v podniku jako investici (Buchtová, Šmajš a Boleloucký, 2013).

Nezaměstnanost po „padesátce“ souvisí s předchozí nezaměstnaností ve středním období života a kariéry. V případě, kdy byl člověk v této střední části nezaměstnaný, je pro něj mnohem obtížnější si najít zaměstnání v pozdějším věku. Zaměstnanci v této životní fázi často trpí pocitem nedostatečného využití či dokonce neuspokojení a tím, že zaměstnavatelé dávají přednost mladším, se ještě více uzavírají do sebe. Strach ze ztráty zaměstnání nebo nahrazení mladšími zaměstnanci je vede k mnohem důkladnějším kontrolám svého chování a hlídání se, zvýšení pracovní aktivity, s tím narůstá i opatrnost, aby nevytvářeli konfliktní situace a nedošlo k negativnímu hodnocení z jejich okolí. To vše ale vede k poklesu kreativity v pracovním zapojení. Jednou z variant pro nezaměstnané v pozdějším věku je

podnikání, které jim může navrátit pocit důležitosti a pozitivní myšlení. Avšak to s sebou přináší i rizika a stres, a vyžaduje psychickou a fyzickou odolnost, která může být pro tyto lidi značným problémem (Buchtová, Šmajš a Boleloucký, 2013).

3.8 Past nezaměstnanosti

Nízké mzdy a systém relativně vysokých podpor způsobuje nežádoucí následky. U některých skupin (ti s nízkou či žádnou kvalifikací) se téměř vyrovnává výše mzdy a výše poskytovaných sociálních dávek, které jsou ve výši životního minima. Tento jev vytváří past nezaměstnanosti – uvízne v ní člověk, který nemá zájem jít pracovat, jelikož se jeho příjem ze zaměstnání, při přechodu ze sociálních dávek na trh práce, příliš nezmění. Poměrně vysoké a dani nepodléhající sociální podpory vedou k poklesu motivace si práci hledat. Často se jedná i o strategické jednání. Osoby, pro něž je výhodnější žít ze sociálních podpor než nabízet své služby na trhu práce, cílevědomě inklinují k pobírání finanční pomoci od státu. Svou finanční stránku si vylepšují v šedé ekonomice občasnou výdělečnou činností. Ve chvíli, kdy by se tento styl života pouze ze sociálních dávek šířil společností nebo předával z generace na generaci, by vedl k sociálnímu parazitismu.

Výší sociálních dávek je stanovena hranice, pod níž by neměla klesnout výše mzdy. V případě, že je výše dávek příliš vysoká, vytlačuje nahoru i minimální mzdy (Brožová, 2003).

3.9 Způsoby snižování nezaměstnanosti

K tomuto úkonu využívá vláda kombinaci expanzivní fiskální a monetární politiku – podporuje agregátní poptávku a tím se snaží docílit ekonomického růstu a optimálního využití potenciálu země.

Dalším způsobem je využití aktivní politiky zaměstnanosti, jež má v moci v České republice Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR. Zároveň se na tom podílí úřad práce, které to provádí následujícím způsobem: dotace podnikatelům na společensky účelná pracovní místa, která obsazují registrovaní na úřadu práce, organizování veřejně prospěšných prací, rekvalifikační kurzy, chráněná pracoviště pro lidi se zdravotním postižením...

Negativní dopady eliminuje pasivní politika nezaměstnanosti, kterou vykonávají úřady práce. Ty bezplatně poskytují informace ohledně pracovních míst na trhu práce a vyplácením podpor v nezaměstnanosti (Jurečka, 2017).

3.10 Ekonomické a sociální dopady nezaměstnanosti

Práce je pro člověka velice důležitá. Přináší jak materiální prospěch, tak dodává člověku pocit seberealizace a užitečnosti pro společnost jako celek. Díky práci člověk navazuje sociální vztahy a uspokojuje své potřeby v podobě sebeúcty, sebeuplatnění a potřeb ctižádosti (Nastoupil, 2019).

Nezaměstnanost je vedle inflace druhé ekonomické zlo, přesto „výhodou“ je, že postihuje pouze některé domácnosti na rozdíl od inflace, která se týká všech (Jurečka, 2017).

3.10.1 Ekonomický dopad

Ztráta produktu ekonomiky. Dalším dopadem je vznik nebo navýšení státního rozpočtu. Díky přetrvávající nezaměstnanosti je stát nucen vyplácet podpory v nezaměstnanosti a kvůli vysokému počtu nezaměstnaných i vynakládat vyšší finanční částky na hledání jim vhodných pracovních míst, případně rekvalifikačních kurzů. Díky tomuto se snižují i daně z příjmů. Další snížení je i v oblasti DPH a spotřební daně, jelikož menší příjem se rovná menší útratě.

Na to navazuje i nárůst kriminality, který je spojen s poklesem životní úrovně, ale zároveň doprovázen snahou si tuto úroveň navrátit, případně udržet. Což se může zařadit i mezi sociální dopad, o kterém je psáno v další kapitole (Jurečka, 2017).

3.10.2 Sociální dopad

Při dlouhodobé absenci zaměstnání dochází ke ztrátě zkušeností, schopností a teoretických i praktických znalostí, které během práce získávali nebo aspoň udržovali. Což může způsobovat časté neúspěchy při ucházení se o nové zaměstnání. Po opakovaných neúspěších a s prodlužující se délkou nezaměstnanosti narůstá i nechuť najít si práci (Jurečka, 2017).

Dalším dopadem je sociální izolace, ztráta kontaktů, prestiže a autority, která se může projevit i v rodinném prostředí. V případě, že dochází k nezaměstnanosti živitele rodiny může následovat veliký problém pro celou rodinu.

Jedním z mnoha sociálních dopadů nezaměstnanosti je i vnímání času a jeho strukturování. Nezaměstnanost nejen narušuje denní režim a rutinu člověka, ale i jeho zvyklosti, časové uspořádání a vnímání plynutí času. Pro nezaměstnané ztrácí čas význam.

Dochází k jeho vyplňování nudnými a neefektivními činnostmi jako je nadměrný spánek či bezúčelné sledování televize (Krebs, 2010).

Dalším vlivem nezaměstnanosti je vliv na fyzické a psychické zdraví. Zhoršení zdravotního stavu, jak po fyzické, tak po psychické stránce. Byla dokonce prokázána závislost mezi dobou nezaměstnanosti a zdravotním stavem. Během nezaměstnanosti lidé mnohem častěji trpí depresemi, sníženým sebevědomím a sebeúctou, které se snaží zakrýt návykovými látkami. Nejhorším dopadem je potom sebevražda (Jurečka, 2017).

Krebs ve své publikaci z roku 2010 zmiňuje, že změna míry nezaměstnanosti přímo úměrně mění míru onemocnění kardiovaskulárního typu a imunitního a mozkového systému. Zároveň s tím dochází i ke změně míry psychických onemocnění a dalších komplikací.

Avšak tyto skutečnosti nelze jednoznačně zobecňovat. Vnímání nezaměstnanosti je velice individuální a závisí na mnoha faktorech jako například: mravní síla, postoj k situaci nebo předchozí ekonomické zázemí. Ale obecně by mělo platit pravidlo, že se s nezaměstnaností lépe vyrovnávají osoby, které jsou nezaměstnány kratší dobu, byly s předchozím zaměstnáním nespokojeny, mají určité finanční zázemí a úspory, nebo osoby, které se umějí přizpůsobit situaci. Jen velmi málo dlouhodobě nezaměstnaných se dokáže vyhnout negativním sociálním následkům (Krebs, 2010).

3.11 Náklady nezaměstnanosti

Následkem nezaměstnanosti je ztráta jednak na straně zaměstnance a jednak na straně celé společnosti. Jedná se tedy o ztráty individuální a společenské (Brožová, 2003).

3.11.1 Ztráta makroekonomického produktu

Ztráta makroekonomického produktu je nejzávažnější společenskou ztrátou. Jde o stav, kdy ekonomika není v plném stavu zaměstnanosti, tudíž její výstup se nachází pod potenciální úrovní. Mezi skutečným a potenciálním produktem je tzv. produkční mezera, která je rovna velikosti ztráty. Vyplývá z toho, že lidé, kteří by rádi pracovali, ale nemohou sehnat pracovní pozici, nepřispívají k výrobě statků a služeb (Brožová, 2003).

3.11.2 Nevyužití ekonomické zdroje

Nevyužití vzácných ekonomických zdrojů znamená ekonomickou ztrátu. V situaci, kdy v ekonomice existuje, byť jen nízká, ale nedobrovolná nezaměstnanost, není výrobní

potenciál využit naplno. Některé zdroje se dokonce snižují a následně to vede k dalším problémům (Brožová, 2003).

3.11.3 Ztráty na daních

V situaci, kdy klesá produkt dochází i k sekundárnímu poklesu v sektoru domácností, firem i státu. Když člověk nepracuje – neodvádí daně z mezd a následně dochází ke snížení výběrů na daních. U firem je situace obdobná. V případě, že stát na daních nezískává, a ještě musí vyplácet podpory v nezaměstnanosti a další sociální dávky se problém ještě více prohlubuje. Nezaměstnanost přináší i další problémy kromě vyplácení podpor a těmi jsou: zhoršení veřejného zdraví, politická nestabilita, nárůst kriminality, které vedou k dalším výdajům na jejich zmírnění (Brožová, 2003).

3.11.4 Ztráty lidského kapitálu

Ve chvíli, kdy člověk stojí mimo pracovní proces, přichází o možnost vzdělávat se, získávat znalosti a zkušenosti a následuje ztráta kvalifikace. Ta s sebou přináší i ztrátu pro celou ekonomiku. Po určitém časovém úseku mimo pracovní poměr člověk ztrácí pracovní návyky, pravidelný režim a rytmus života a dochází ke zlenivění. V momentě, kdy pracovník nepracuje – nezískává plat či mzdu, nemá možnost zhodnocovat svoje investice do lidského kapitálu, které mu nepřináší výnosy. Následně klesá produktivita a motivace a roste neochota a lenost.

Ke ztrátě dochází nejen z ekonomického hlediska, ale způsobuje i újmu v sociální a společenské sféře díky ztrátě kontaktů a vztahů (Brožová, 2003).

4 Lidský kapitál

Lidský kapitál přináší důchod, který je úměrný jeho aktivitě a úrovni vzdělání. Vzdělání se považuje za formu akumulace kapitálu v případě, že vyšší úroveň vzdělání přinese vyšší produktivitu práce, kultury a inovace a následně i vyšší příjem (Konečný, Sojka, 1991).

Lidský kapitál má specifický charakter z toho důvodu, že je vázán na člověka, jež je jeho nositelem. Člověk ho získává v průběhu svého života učením se, nabýváním znalostí a zkušeností a upevňováním následnou praxí. Je ovlivněn i lidskými vlastnostmi jako jsou: cílevědomost, ctižádostivost, návyk komunikace, trpělivost a vytrvalost. V neposlední řadě na to má vliv i oblékání, chování i samotný vzhled člověka. Proces vzdělávání je zde pojímán jako investování do lidských schopností (Brožová, 2003).

Dalším, kdo se podílí na investování do lidského kapitálu, především do vzdělání a výchovy, je stát. V evropských zemích proplácí jejich značnou část. Tradice investování do výchovy ze strany státu má za následek minimalizaci ztrát talentů během vzdělávacího období (Konečný, Sojka, 1991).

4.1 Lidský kapitál jako ekonomická kategorie

Chicagská škola podává pojem ekonomická teorie jako investování do lidských schopností. Jelikož jednotlivci svobodně rozhodují o svém vzdělání a jiných možnostech získání dalších poznatků a vědomostí. Náklady na vzdělání mohou mít explicitní charakter – jedná se o zřejmé výdaje, jako je například školné či náklady na materiály ke studiu v podobě literatury a pomůcek. Nebo se může jednat o náklady obětované příležitosti. Ty jsou velmi závislé na čase, který byl věnován získání vzdělání. Ve chvíli, kdy se člověk rozhoduje investovat do vzdělání, přihlíží na budoucí výnosy a užitky, jež mu vyšší kvalifikace přinese. „*Ty zahrnují budoucí zvýšení výdělků, které získá, až bude na trhu práce nabízet kvalifikovanější službu práce, neboť lepší vzdělání je cestou k lepšímu pracovnímu místu s vyšším příjmem. Zabezpečuje rovněž přístup k informacím a zvyšuje schopnost komunikace.*“ (Brožová, 2003, s. 33). Toto však není jediným výnosem lepšího pracovního místa, je zde i tzv. nepeněžní výnos v podobě vyšší prestiže ve společnosti, s ním spojené prostředí, obklopení a kontakty, které člověk může získat.

Spolu s ekonomickým aspektem to přináší i aspekt sociální a kulturní. Sociální kapitál se projevuje v podobě nových společenských vztahů. Kulturní aspekt je zastoupen v podobě osvojení určitého chování a jednání, oblékání a vyjadřování, které předávají svému okolí: děti, příbuzní, přátelé (Brožová, 2003).

4.1.1 Vzdělání zvyšuje produktivitu pracovníka

Mzda zaměstnance se dělí do dvou částí: odměna za samotnou práci (újma za duševní a fyzickou námahu při práci) a výnos lidského kapitálu. Čím vyšší jsou investice do lidského kapitálu, tím vyšší je jejich očekávané zhodnocení. Tudíž mzdovým rozdílem mezi málo kvalifikovaným a vysoce kvalifikovaným pracovníkem je ve výši investic do lidského kapitálu (studium a praxe). V případě, že by mzda kvalifikovaných pracovníků tento aspekt neobsahovala, nikdo z nich by nebyl ochoten studovat a obětovat současný výdělek. Následoval by pokles kvalifikované práce. Naopak tlak na výši mezd by vzrostl, aby byly dostatečně motivující pro lidi, kteří by šli studovat a obětovávali současný výdělek.

V závislosti na vzdělání a zdraví roste výše produktivity lidského kapitálu, jinými slovy dochází k vyššímu množství a lepší kvalitě statků a služeb, které je průměrný pracovník schopen vytvořit během jedné hodiny práce. Čím více pracovník dokáže vytvořit, tím vyšší hodnotu bude pro firmu představovat. Ta mu bude následně ochotna zaplatit vyšší mzdu (Brožová, 2003).

4.1.2 Vzdělání signalizuje schopnosti

Dagmar Brožová (2003, s. 39) uvádí v knize „*Společenské souvislosti trhu práce*“ následující názor: „*Vysokoškolský diplom sám o sobě budoucímu zaměstnavateli cosi signalizuje: jeho držitel bude mít pravděpodobně vyšší schopnosti, protože ho obvykle získávají schopní lidé, zatímco ti méně schopní jej nezískají. Podle signalizační teorie odpovídá úroveň vzdělání vrozeným schopnostem člověka. Pro firmy je tedy racionální interpretovat vysokoškolské vzdělání jako signál vyšších schopností pracovníka. Vypovídá nejenom o úrovni znalostí a vědomostí, ale také o schopnostech myšlení a komunikace, o adaptabilitě a ochotě učit se, o spolehlivosti a motivaci.*“

4.2 Vzdělání jako pozitivní externalita

Vzdělání s sebou přináší jak soukromý výnos pro samotného nositele, tak i společenský výnos pro rodiny, firmy a společnost v celkovém měřítku. Podle zahraničních

studií zatím platí pravidlo: čím vyšší vzdělání jednotlivce, tím je vyšší soukromý výnos oproti společenskému. Společenské výnosy jsou vyšší za pomoci pozitivní externality ve dvou situacích. Prvním případem je situace, kdy žák s potížemi dosahuje alespoň průměrného vzdělání. Druhou situací je pravý opak a jedná se o velmi nadané, talentované a vzdělané lidi, jenž společnosti přinášejí nové myšlenky a znalosti napomáhající vylepšení procesu výroby a následnému zkvalitnění zboží. Následně z toho firma dosáhne užitku. V případě objevu či vynálezu se pak může jednat spíše o prospěch společenský (Brožová, 2003).

4.3 Lidský kapitál a nezaměstnanost

Investor do vzdělání (sám člověk, finanční instituce či stát) očekává, že se investice (alespoň) vrátí v podobě vyšší čisté mzdy nebo v podobě společenských a soukromých výnosů nepeněžních. Podmínkou ke splnění je získávat odpovídající znalostem pracovní místo po co nejdelší časový úsek, kdy člověk aktivně pracuje. Čím déle člověk vykonává práci, tím vyššího zhodnocení investic do vzdělání dosáhne. S tímto následuje i narůstající motivace k prevenci a péči o svůj zdravotní stav. V případě převážně dlouhodobé nezaměstnanosti a nemožnosti zhodnocovat to, co bylo investováno do vzdělání, dochází ke ztrátě. *„Pokud se pracovník dostane mimo pracovní proces, ztrácí kvalifikaci, nezískává pracovní zkušenosti, nerozvíjí schopnosti, ztrácí své místo ve společnosti, prestiž, společenské vztahy a kontakty. Nezaměstnanost tak devaluje, znehodnocuje lidský kapitál. Obvykle vyžaduje navíc dodatečné investice do rekvalifikace.“* Takto popisuje situaci Dagmar Brožová (2003, s. 44).

Vzdělání se považuje jako prvek prevence proti nezaměstnanosti. Jelikož vzdělaní lidé jsou schopni vyšší a lepší adaptability k měnícím se požadavkům na trhu práce. Lépe vyhoví náročnějším požadavkům. Mají vyšší ochotu přijímat nové poznatky a jsou otevřenější k výkonu těžších úkolů.

Proces vzdělání by se však neměl brát jen jako příprava na výkon konkrétního povolání, ale jako příprava na život v celém jeho měřítku. Tudiž i schopnosti užívat si volného času (Brožová, 2003).

5 Vlastní práce

5.1 Kvalitativní výzkum

Ján Mišovič (2019, s. 22) v knize „Kvalitativní výzkum se zaměřením na polostrukturovaných rozhovor“ cituje „*Uplatňování vědeckého přístupu v kvalitativním výzkumu neznamena jen pochopení jevu a jeho převyprávění, ale rovněž hledání, nacházení a odhalování skrytých spojení s jinými jevy, vysvětlování jejich vzájemných vztahů a významu a objevování jejich příčin.*“

Stručně řečeno, kvalitativní výzkum přináší velké množství informací o malém počtu jedinců. Zaměřuje se na rozdíl od kvantitativního na menší počet sledovaných jednotek, ale rozebírá je mnohem podrobněji. Díky jedinečnosti výzkumných nástrojů v kvalitativním výzkumu lze jen velmi těžko jednotlivé výsledky srovnávat a zobecňovat. Posledním rozdílem je celostní náhled, který spíše směřuje k porozumění studovaného jevu, ke zkoumání prožitků a hledání smyslu věcí. Na rozdíl od kvantitativního, který se zaměřuje na vysvětlení souvislostí, stavu a zjišťování chování (Mišovič, 2019).

5.2 Polostrukturovaný rozhovor

Jedná se o nejběžnější techniku kvalitativního výzkumu. Jeho obsahem jsou předem připravené otázky, které důsledně a systematicky směřují k identifikaci zkoumaných témat. Odpovědi na tyto otázky by měly být detailní. Nejdůležitější částí rozhovoru je jeho jádro v podobě schématu pro výzkumníka. Jedná se o otázky, které výzkumník musí probrat. Na povinné otázky, mohou volně navazovat otázky, které vhodně rozšiřují obsah a mohou posloužit k hlubšímu a lepšímu uchopení problému, jež je náplní výzkumu. V závislosti na délce a složitosti rozhovoru je možné používat i různé pomůcky v podobě osnovy nebo záznamového archu.

Polostrukturovaný rozhovor je velmi oblíben pro svou flexibilitu, dostupnost a pochopitelnost. Má schopnost vyjevit významné a často skryté aspekty lidského i organizačního chování. Dalším důvodem jeho oblíbenosti je možnost měnit pořadí otázek, rychlost či styl rozhovoru pro získání dostatečně dlouhých a obsáhlých odpovědí účastníka. (Mišovič, 2019)

5.3 Cíl výzkumného šetření

Cílem výzkumu je zhodnocení vlivu vzdělání na nezaměstnanost. Tento hlavní cíl je doplněn dílčími cíli, které jsou: zhodnocení vývoje míry nezaměstnanosti České republiky dle úrovně vzdělání, porovnání lidí s vysokoškolským titulem a středoškolským vzděláním, zhodnocení vývoje struktury nezaměstnaných a zkoumání síly a směru závislosti mezi proměnnými.

Výzkumné šetření bylo provedeno za pomoci kvalitativního výzkumu, jehož definice je uvedena výše. Důvodem výběru této metody je fakt, že se spíše hodí na zkoumání osobních zkušeností s daným jevem. Jak je uvedeno v kapitole výše, kvalitativní výzkum je založen na podrobném zjištění daného problému u malého počtu respondentů.

Metoda, pomocí níž byla data sesbírána byl polostrukturovaný rozhovor, jehož přesnější definice je uvedena v předchozí kapitole. Polostrukturovaný rozhovor se skládá z okruhu otázek nebo témat, které má výzkumník za úkol probrat. Výhodou této metody je, že výzkumník má relativní volnost v kladení otázek, ale zároveň se stále může držet tématu. Dalším plusem této metody je respondentův prostor v odpovědích a jejich délce a následné možnosti lépe nahlédnou na danou problematiku a pochopit ji. Pro výzkumníka je zde prostor klást doplňující a upřesňující otázky.

Stanovené hypotézy o závislosti výše vzdělání na nezaměstnanost. Pomocí provedeného polostrukturovaného rozhovoru s respondenty bude provedeno ověření jejich skutečného stavu – potvrzení, nebo vyvrácení.

HYPOTÉZY:

1. Vysokoškolský absolvent si dokáže rychleji najít zaměstnání, než středoškolsky vzdělaný člověk.
2. S nezaměstnaností se bude častěji potýkat člověk se středoškolským vzděláním, než absolvent vysoké školy.
3. Středoškolsky vzdělaný člověk bude častěji veden na Úřadě práce.

5.4 Vývoj míry nezaměstnanosti podle vzdělání

Tabulka č. 1 – Míra nezaměstnanosti podle vzdělání

MÍRA NEZAMĚSTNANOSTI PODLE VZDĚLÁNÍ									
Území : Česká republika - NUTS 1									
PRACOVNÍ SÍLA		2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	
Celkem		5,0	4,0	2,9	2,2	2,0	2,6	2,8	
Vybrané kódy ISCED									
Základní vzdělání a bez vzdělání		22,7	20,4	13,0	10,7	10,7	10,4	12,9	
Střední bez maturity		5,8	4,3	3,4	2,4	2,2	2,9	3,1	
Střední s maturitou		3,7	2,7	2,0	1,7	1,4	2,0	2,4	
Vysokoškolské		2,4	1,9	1,5	1,2	1,0	1,4	1,4	

Zdroj: vlastní zpracování, ČSÚ 2022

Jak je v tabulce znázorněno, od roku 2015 míra nezaměstnanosti postupně klesá do roku 2019 (u základního vzdělání do roku 2020) a od té doby dochází k mírnému nárůstu, vlivem je i pandemie COVID-19. V roce 2015 byla míra nezaměstnanosti u lidí se základním vzděláním a bez vzdělání ve výši 22,7 %, v roce 2020 byla hodnota nejnižší, která dosahovala polovičních hodnot 10,4 % a v roce 2021 došlo k nárůstu na hodnotu 12,9%. U středoškolských absolventů bez maturity je situace obdobná. V roce 2015 měla míra nezaměstnanosti hodnotu 5,8 %, nejnižšího bodu dosáhla v roce 2019, kdy její výše byla 2,2 % a od následujícího roku došlo k nárůstu. V roce 2021 byla hodnota 3,1 %. U osob, kteří dodělali střední školu s maturitou, hodnota v roce 2015 dosáhla 3,7 %, nejnižší míra byla v roce 2019, ve výši 1,4 %. Do roku 2021 se zvýšila o jedno procento, tedy na hodnotu 2,4 %. Poslední vysokoškolská kategorie v roce 2015 dosahovala stejných hodnot jako skupina absolventů středních škol zakončené maturitní zkouškou v roce 2021, tedy 2,4 %. Nejnižší míra nezaměstnanosti klesla v roce 2019 na pouhé 1 %. Za následující dva roky se hodnota zvedla o 0,4 % a hodnota vzrostla na 1,4 % míru nezaměstnanosti.

5.5 Výzkumný vzorek a kritéria výběru respondentů

Výzkumný vzorek se skládá z dvanácti respondentů, pět lidí s vysokoškolským titulem a sedm lidí pouze se středoškolským vzděláním. V obou skupinách jsou zastoupeny, jak muži, tak ženy. Kritéria, podle nichž byli respondenti vybráni, byla tři. Prvním a nejdůležitějším kritériem byla výše vzdělání jehož každý z respondentů dosáhl. Dalším

kritériem pro výběr respondentů bylo zastoupení obou pohlaví. Posledním kritériem byl věk, kde byli vybráni respondenti ve věku 19-27 let. Toto věkové rozmezí bylo vybráno z důvodu obvyklého absolvování vybraného studia a přechodem do zaměstnání.

5.6 Průběh šetření a etika výzkumu

Jak již bylo zmíněno, ke sběru dat došlo pomocí polostrukturovaného rozhovoru, který se skládá ze sedmi základních otázek a dalších sedm je rozděleno mezi středoškolsky a vysokoškolsky vzdělané podle jejich dosaženého vzdělání. V případě, že respondent položenou otázku nepochopil správně, nebo zodpověděl jen její část, případně respondent svou odpověď odběhl od tématu, bylo potřebné klást doplňující otázky. Průběh celého rozhovoru byl nahráván na audio záznamník. Vedlo to nejen k plnému zaznamenání všech odpovědí respondentů ale i k nenarušovanému průběhu rozhovoru.

5.7 Analýza získaných dat z rozhovorů

Rozhovory byly provedeny s dvanácti respondenty zastupujícími jednu ze dvou skupin: vysokoškolsky či středoškolsky vzdělání. Obě tyto skupiny byly zastoupeny oběma pohlavími. Z dvanácti respondentů byly čtyři ženy a osm mužů.

Na otázku o výši vzdělání mi zodpovědělo pět vysokoškolsky vzdělaných lidí a sedm se středoškolským vzděláním. Tři s vysokoškolským titulem – bakalář a zbylí dva vystudovali magisterské studium a získali inženýrský titul. Středoškolsky vzdělaných bylo více. Tři respondenti vystudovali obchodní akademii, dále zde byli tři lidé s uměleckým zaměřením, dva z nich studovali filmovou tvorbu a jeden člověk vystudoval průmyslový design. Posledním středoškolsky vzdělaným člověkem byl muž, který vystudoval veřejnosprávní obor.

Konkrétní vyjádření dotazovaných vyznívá v tomto kontextu takto:

R1: „*Středoškolské, maturita na střední umělecko-průmyslové škole hudebních nástrojů a nábytku, konkrétně obor průmyslový design.*“

R8: „*Zkusil jsem rok na UK obecná biologie, nicméně mě to neposouvalo, tak se nabízel rozvoj na ČZU. Z bakalářského oboru jsem se naorientoval na přední*

ochranu přírody a vystudoval i Ing. v oboru. Další studium mi přišlo jako nadbytečné zdržení od rozvíjení se v praxi úřadu.“

R10: *„Mám středoškolské s maturitou. Vystudovala jsem Československou obchodní akademii doktora Edvarda Beneše, Resslova 8, obor ekonomické lyceum.“*

R11: *„Střední škola s maturitou veřejnosprávní obor a bylo to zaměřený jako na kriminalistiku, kriminologii, na právo.“*

Další dvě otázky se týkaly pouze osob s nejvyšším dosaženým vzděláním – střední škola. Otázkami bylo zjišťováno, proč nešli na vysokou školu a jestli svého rozhodnutí litovali.

Odpovědi na tyto otázky byly velmi různorodé a rozdělilo to dotazované na ty, kteří na vysokou školu šli, ale nedokončili jí a ty, kteří se ani nehlásili. Tři lidi, kteří na vysokou školu nešli měli různé důvody: finanční faktor, nechtěli a jedna respondentka odpověděla, že po opakování čtvrtého ročníku střední školy, jí jít na vysokou školu nenapadlo a pokračovala v brigádě, kterou si převedla na plný úvazek. Zbylí čtyři dotazovaní na vysokou školu nastoupili, dva dokonce vícekrát. Jeden člověk vystřídal až tři vysoké školy.

Vyjádření dotazovaných k této otázce:

R6: *„Už ve druhém pololetí čtvrtého ročníku SŠ jsem trávil hodně času v práci – formou individuální praxe, omlouvané tzv. vnitřním omluvným listem, bez započítání do absence. Navíc jsme se sestěhovali ještě před maturitou do společného bytu s mou tehdejší přítelkyní, takže jsem potřeboval trvalý příjem. VŠ mě ani moc nelákala, takže volba začít pracovat byla jasná. Navíc se mi naskytla práce, kterou jsem vždy chtěl.“*

R11: *„Já jsem šel, já jsem byl asi zhruba na třech vysokejch školách. Byly to dvě ekonomky, ale bohužel v těch ekonomkách bylo na prd, jak já jsem neměl ten ekonomickej základ prostě, buď jako z gymplu, nebo ze zaměření jako z ekonomiky, tak jsem v tom hrozně plaval a bylo to hrozně náročný. Ale jako co upřímně ti můžu říct, tak já jsem byl v té době mladej, prostě blbej a místo toho abych to dokončil, jsem se na to vykašlal. No ale pak jsem vlastně přemýšlel, co bych studoval dál a já*

jsem měl vždycky blízko ke sportu, protože jsem byl sportovec od malička, takže jsem začal studovat vlastně soukromou školu. Byla to Vysoká škola tělesné výchovy a sportu a to jsem studoval do třetího ročníku. A v tu dobu jsem právě nastoupil do Airbank jo, úplně random a strašně mě ta práce chytla a ta škola šla do pozadí. Začalo mě štvát, že vlastně studuju tohle a nestuduju ekonomku.“

Tři respondenti svých rozhodnutí (nejít na vysokou školu, nebo jít ale opustit jí) nelitovali, dva respondenti začali litovat až v pozdější době, buď proto, že by jim mohla ujít pracovní příležitost, nebo ve chvíli, kdy jejich vrstevníci titul získali. Jeden člověk lituje, že vysokou školu nedodělal a poslední v této kategorii lituje opakovaného nástupu na vysokou školu.

Zde je jejich vyjádření:

R6: „V tu dobu ne. Postupem času jsem nad tím začal přemýšlet, ale spíš v kontextu toho, že by mi absence vysoké školy někdy mohla zabránit v práci, kterou bych chtěl dělat. Zatím se to ale nestalo, a to už 1,5 roku působím na vysokoškolských pozicích. Celkem za tu dobu ve dvou firmách.“

R7: „Občas, když vrstevníci vysokou školu dodělali, ale jinak ne, nikdy. Jsem spokojená tak, jak jsem.“

R10: „Ne nelitovala. Chtěla jsem pracovat a našla jsem si práci, která mě baví. Já jsem velmi spokojená.“

R12: „Možná lituju, že jsem šel pak do té Prahy, ale na druhou stranu prostě kdybych to nezkusil, tak třeba si to pak budu vyčítat. Ano, vím, že jsem to nedělal pro sebe a nedělal jsem to hnedka od začátku pro sebe, ale prostě kdybych to nezkusil, tak nezažiju tuhle zkušenost a třeba bych si to někdy mohl vyčítat, takhle prostě vím, že to pro mě prostě nebylo.“

Čtvrtá a pátá otázka se ptají na totéž co předchozí dvě otázky, akorát je strukturovaná pro absolventy vysoké školy.

Dva z pěti respondentů nevěděli, co by měli po střední škole dělat a chtěli si prodloužit čas na přemýšlení v průběhu studia na vysoké škole. Formou brigád si rozšířit

rozhled a nabrat během nich nové zkušenosti. Zbylí tři dotazovaní si chtěli rozšířit znalosti v oboru. U jednoho z nich hrál částečně roli nátlak ze strany rodičů.

Výpovědi ohledně vzdělání:

R2: *„Byl jsem ztracenej, nevěděl jsem kam chci, tak jsem bral to, kde je to blízko, nechtěl sem nikam dojíždět a zároveň mi to dávalo smysl, že tam byla velká kvalita. Mělo to nějaký ocenění to studium, nebylo to jen tak. Chtěl jsem něco, co mě někam posune a zároveň jsem sám moc nevěděl co chci dělat, tak jsem chtěl něco praktickýho. Byznys mi přišel praktický dost, tak jsem do toho šel, takže to jsem spokojenej.“*

R4: *„To jsem vůbec nevěděl co jako chci, co vlastně bych chtěl dělat a tak vlastně na vysokou jsem šel ze dvou důvodů. První důvod byl, že vlastně mi to dá nějaký jako možnosti v tom smyslu, že vlastně si při tom studiu vysoké školy budou moci vyzkoušet nějaké brigádky, nějaký práce v různých třeba oborech a takhle, jako tady tím způsobem jako zjistit, co by mě jako bavilo a jakým směrem bych se chtěl ubírat. Co bych chtěl vlastně jako dělat. A druhý důvod byl, že vlastně mi to dá nějak jako čas na to, to zjistit že jo, protože prostě když chodím do školy, tak nemusím chodit do té práce nějak nutně a jako brigádně se na to můžeš prostě vykašlat a nemusíš to nějak řešit no. Takže možnosti a čas. Plus třeba můžeš jet na Erasmus že jo, můžeš se podívat na nějaký jiný země, a dozvíš se spoustu věcí v tý škole no.“*

R5: *„Asi to byl i tlak rodičů, nebo spíše mojí mamky, ale zároveň jsem si říkal, že když jsem byl na gymplu, tudíž vlastně to je jediná možnost. Taky jsem se chtěl něco dozvědět o tématech, tak nějak víc do hloubky než se úplně probíhá na tom gymnáziu.“*

R9: *„Chtěla jsem poznat ten obor a rozšířit si v něm znalosti, což se mi ve výsledku povedlo.“*

Pouze jeden vysokoškolský student litoval svého nástupu na vysokou školu a jeden student má smíšené pocity. Hlavním důvodem litování byly předměty, které tyto studenty nezaujaly a přišli jim jako ztráta času.

Názory absolventů na tuto otázku:

R2: „Jako já jsem si říkal, že už je toho hrozně moc, že už bych radši do práce, už mě to moc nebavilo. Některý předměty byly hodně teoretický, takže to bylo takové, že ses musel učit desítky hodin pro něco, co ti bylo úplně k ničemu v realitě, takže tam mě to trochu štvalo, to bylo hodně demotivační a nějaký seminárky, který nikdo nikdy nečetl to bylo taky zbytečný no. Ale zas některý předměty byly super, praktický s nějakými odborníky, ukázka z praxe. Takže z toho mám smíšený pocity. Něco byla ztráta času a něco mně hodně pomohlo, změnilo moje myšlení třeba o světě byznysu a tak.“

R4: „Tak jako jo. Tak během studia, když se člověk učí něco co ho prostě jako nebaví, zbytečný předměty, zbytečný věci, který jsme se museli jako učit, tak to jsem litoval toho, že jsem tam šel. Jo jako litoval jsem toho, že prostě něco mi jako nedává úplně smysl no, že třeba k tomu co bych chtěl jako dělat, tak ono to prostě nějak jako nepomůže no, třeba když chceš podnikat že jo, tak jako na to úplně nepotřebuju mít vysokou školu že jo“

V pořadí šestá otázka se zaměřovala na problém s hledáním si zaměstnání. V této otázce se všichni respondenti shodují. Ani jeden z nich se s tímto problémem vyloženě nesetkal. Pouze jeden středoškolsky vzdělaný a zároveň nejmladší dotazovaný se setkal s příliš rychlým přijetím do společnosti, která pro něj byla až druhotná. To bylo důvodem, proč musel osobně dojít do jím preferované společnosti a domluvit si pohovor. Respondentka s bakalářským titulem měla problém při hledání si práce ve svém oboru s konkrétním zaměřením, jemuž se chtěla věnovat.

Jejich výpovědi k danému tématu:

R3: „Ono to tam bylo trošku složitější s tím, já jsem posílal vlastně žádost do Airbank a posílal jsem žádost na Outůčko se životopisem. A Outůčko se mi ozvalo už v ten den s tím, že odpoledne už jsme měli online pohovor. A nějak v 5 večer už si mě pozvali na osobní setkání, takže to jako bylo takový jako hrozně rychlý, připadal jsem si, jak kdyby brali každého, kdo jim napíše. A druhá společnost byla Airbank s tím, že tam jsem chvíli čekal než mi odpověděli a tím, že mi v Outůčku řekli, že mě berou a mně se chtělo do banky, tak jsem rychle zamířil na jednu pobočku u Airbank,, kde jsem se

spojil s manažerkou a ta mi vlastně řekla, že u ní na pobočce už místo není a že kontaktuje jiné lidi, no a do půl hodiny se mi ozvali a už jsem měl domluvenej pohovor na osobní setkání, takže tam to bylo jako opravdu jenom z toho, že jsem přeskočil veškerý tydlecty pohovory hromadný a šel jsem do toho jako takhle sám no. Takže to vůbec, ale to bylo tak jako poprvé, co jsem zaměstnání nastálo hledal, předtím to byly brigády, tak tam někdy problémy byly, ale pokaždé se jako něco vyskytne a na to navazuje x dalších.“

R9: „V oboru si najít práci problém nebyl, ale obor se specializací, kterou jsem chtěla, tak tam už problém byl. Jelikož ergoterapie dělá s různými druhy lidí a má za úkol vrátit lidi do co možná nejvíc původního stavu a života. Nejčastěji jsou to starší lidi po mozkových příhodách, prostě mrtvičky a podobně. A pak jsou tam ještě lidi po nehodách, nebo děti, se kterými jsem chtěla pracovat já. Bohužel tam nikoho nehledali.“

Sedmá otázka se opět týkala všech dvanácti zúčastněných. A souvisela s předchozí otázkou. V této otázce bylo zjišťováno, jak dlouhá doba uplynula, než si dotazovaní našli práci. Nejčastější odpověď se pohybovala kolem jednoho měsíce. Ale byly zde i výrazné výchyly. Nejkratší doba, kterou respondenti strávili hledáním práce, byl jeden den. To se povedlo absolventce střední školy umělecko-průmyslové. Naopak nejdéle si práci, v podobě několika měsíců, hledal respondent s magisterským titulem, jehož výběr ovlivnila životní událost.

Výpovědi respondentů k dané otázce:

R1: „Ne neměla, jako vždycky, když jsem se někam hlásila, tak většinou to bylo tak, že v podstatě na pohovory to jsem se vždycky dostala. Třeba dám příklad: byla jsem ve výpovědní lhůtě a na konci prvního měsíce už jsem měla nalezenou práci. Takže jsem nikdy problém s prací neměla, můj rekord byl, že jsem si práci našla za 1 den.“

R8: „Hledání mi zabralo několik měsíců, můj výběr ovlivnila životní situace. Upřednostnil jsem do začátku finančně výnosnější volbu, později se vrátím k oboru.“

Následující dvě otázky se týkaly nezaměstnanosti a kroků s tím spojených a opět byly položeny všem dotazovaným. S problematikou se setkali tři respondenti. Časové rozmezí nezaměstnanosti bylo dvanáct dní až šest měsíců. V této situaci se ocitli: jedna žena a jeden muž se středoškolským vzděláním a jeden čerstvý absolvent magisterského studia. Všichni tři se hlásili na úřad práce, kde magisterský absolvent zjistil, že pro něj to není potřebné a před nástupem do práce si užíval volného času. Žena přihlášená na pracovní úřad zde setrvala pouze dvanáct dní. Důvodem byl pouze odvod sociálního a zdravotního pojištění, ve chvíli, kdy ji skončila jedna pracovní smlouva a druhá ještě nenastoupila v platnost. Poslední muž, potýkající se s tímto problémem, byl veden na pracovním úřadě mezi dvěma vysokými školami po dobu šesti měsíců.

Výpovědi k danému tématu:

R1: *„Jo to jsem byla, byla jsem 12 dní, protože vlastně mě smlouva u té první práce končila někdy 18. prosince a oni brali vlastně až od začátku měsíce, takže vlastně 12 dní jsem byla na pracáku, ale jenom kvůli tomu, že prostě mě nechtěli vzít v půlce měsíce, takže jsme se domluvili až na 1. ledna.“*

R1: *„Šla jsem na pracák. No já jsem se tam v podstatě akorát přihlásila vlastně kvůli odvodu sociálního a zdravotního, ale jinak kvůli ničemu, protože vlastně výplatu jsem dostala a čekala jsem akorát do toho 1. ledna.“*

R5: *„Vlastně 2 měsíce jsem byl teda i ne student i nezaměstnaný.“*

R5: *„No tak tím, že jsem věděl, že po těch 2 měsících vlastně nastoupím, tak akorát jsem si zjišťoval co všechno potřebuju teď mít během 2 měsíců, jako je pojištění a podobně a co mě jako nikdo nezaplátí. Nakonec vlastně nebylo nic potřeba a spíš jsem si užíval volného času. Na pracák jsem se vlastně ani nakonec nehlásil.“*

R11: *„Heleď jednou jsem byl nezaměstnaný, to jsem byl na pracáku, to bylo když jsem končil tu první vlastně vysokou školu, tak než jsem se dostal na tu druhou, tak jsem byl vlastně nějakou dobu vedený na pracovním úřadě.“*

V pořadí desátou otázkou bylo zjišťováno, zda některý z respondentů má zkušenosti s prací ve svém oboru. Deset z dvanácti účastníků šetření mají zkušenosti s prací v oboru ať

už ze střední školy, či školy vysoké. Jeden vysokoškolský absolvent má praxi pouze formou brigád či stáží, ale má v plánu se později k oboru vrátit. Nejdéle pracující ve svém oboru filmové tvorby je středoškolská absolventka, která se mu věnuje již pět let.

Zkušenosti zúčastněných polostrukturovaného rozhovoru s oborem:

R7: *„Ano, pracuji v něm již přes 5 let.“*

R8: *„Ano. Brigádně dále jsem měl stáže a praxe v Agentuře ochrany přírody a krajiny ČR, Ministerstvu životního prostředí, vědecké pomocné práce na škole a další výpomoci pro personál z oboru.“*

R9: *„Už během školy na praxích jsem dělala v nemocnici. A v podstatě, od doby co jsem ukončila studium, tak jsem pořád ve svém oboru. Teď je to už přes tři roky.“*

Otázka ohledně nevystudování vysoké školy a vnímání toho, jestli mají horší uplatnění na trhu práce, byla položena sedmi respondentům. Ani jeden z dotazovaných si nemyslí, že by mu absence titulu nějakým způsobem ubrala na pracovních příležitostech. Dokonce absolventka, která se svému oboru věnuje již pět let říká, že v jejím oboru je především důležitá praxe, která ji dává mnohem více pracovních příležitostí, než studium na vysoké škole. Teď už se díky své praxi dostala do fáze, kdy si může z nabídek vybírat. S tímto názorem souhlasí i absolvent střední školy v oboru veřejná správa, který má tříletou praxi v oboru bankovníctví. V rozhovoru zmiňuje, že mu chodí i 15 nabídek měsíčně. Jediné, kde to středoškoláci vnímají, že by jim absence titulu mohla ubrat, jsou vysoce postavené pozice ve vedení společností, nebo třeba učitelé. Co je důležité zmínit, je názor respondentky ohledně znalosti jazyků, které mohou hrát značnou roli při hledání zaměstnání.

Zkušenosti s uplatněním na trhu práce bez vysoké školy:

R1: *„Řekla bych že ne, co se týká školy každopádně ne, mně tam spíš brání to, že neumím jazyk, takže to je spíš taková o dost větší překážka, než to že bych jako neměla školu.“*

R3: „... ale kdybych potom třeba chtěl růst, jako někam do top manažerů a tak, tak tam už si myslím, že ta vejška bude vyžadovaná, takže to je asi tak jediný, zatím toho nelituji a litovat toho budu až tam zamírím.“

R7: „Ne, naštěstí v mém oboru se hledí spíš na praxi a ty za ty roky už mám plno, takže si z nabídek vybírám.“

R11: „Hele já ti to řeknu upřímně, chodí mi jako denně, fakt jako pár nabídek a měsíčně něco třeba okolo 15 a víc nabídek jenom z LinkedInu. Zrovna včera mi volala nějaká paní, jako že by chtěla nějakýho manažera do nové investiční firmy, protože chtěli nějakého lídra jako a někoho zkušenýho z banky, takže ne. Asi mi to nevadí, možná kdybych se ucházel jako o mnohem vyšší funkce, jako někde úplně nahoře vedení banky, tak už asi bych cejtil, že tam nemám tu vysokou, každopádně nevnímám to, protože oproti absolventům, mám tu velkou výhodu toho, že já mám už dávno praxe. Prostě v oboru dělám třeba 3 roky, umím to a absolvent prostě přijde bez praxe, bez ničeho a musí teprve začínat.“

Podobná otázka byla položena bakalářským či magisterským absolventům. Otázka zjišťovala jejich vnímání titulu při hledání si pracovních příležitostí. Zda jim vzdělání pomáhá, či ne. Čtyři muži skutečně výhodu titulu vnímají. Jeden dokonce říká, že v jeho oboru je vysokoškolské vzdělání nezbytnost. Dále je vnímána výhoda formou jazykových znalostí a kontaktů, které jim studium přineslo. V neposlední řadě pro absolventa gymnázia to mělo přínos v získání odborných znalostí studovaného oboru. Jedna respondentka svou výhodu vysokoškolského titulu z finančního hlediska vůbec nepocituje. Ale k výkonu jejího zaměstnání je titul potřebný.

Níže jsou uvedeny výroky dotazovaných respondentů:

R4: „... Ted' ve chvíli, kdy bych tu vysokou školu jako neměl vystudovanou, tak jelikož předtím mám prostě gympl, takovou rozšířenou základku, tak si myslím, že to bylo jako horší, že vůbec tam prostě nemáš jako žádný zaměření a prostě nic, nebo nic neumíš prostě, takže myslím si, že ano, myslím si, že jako pomohlo.“

R5: „Určitě, určitě, zároveň to souvisí s těmi kontakty, protože zase na kontakty se balí další lidi, který tě můžou zaměstnávat a samozřejmě víc se prohloubím v tom

oboru a zjistím co je vlastně nejdůležitější, nebo co je zajímavé právě a můžeš se tomu pak věnovat dál, nebo na to klást důraz, když budu třeba v tom jiném zaměstnání, někde jinde. A pak cizí jazyk. Ten během toho studia byl určitě potřeba právě při psaní závěrečných prací. Takže vlastně vysoká škola mi dala to, že jsem se naučil práci vlastně s cizojazyčným textem a dále pak v tý současný práci mi umožňuje komunikovat s lidmi vlastně na denní bázi v angličtině a do budoucna to je samozřejmě velmi důležitý.“

R7: „To si nemyslím. Jako v mém oboru je to nutností, ale co se týče platu, tak určitě ne. Máme tabulkové platy, takže tam si člověk moc nevybere. Ale teď mi po roce plat zvedli, tak aspoň něco.“

R8: „Určitě, v mém oboru je vysokoškolské vzdělání nezbytnost. Jinde se zatím pořád jedná o výhodu.“

Poslední otázkou pro skupinu bez vysokoškolského titulu, bylo vnímání absence vysoké školy ze strany okolí. Z rodiny, přátel či zaměstnavatelů. Jestli docházelo někdy k jejich diskriminaci. Naštěstí se nikdo z nich přímo s tímto nikdy nesetkal. Avšak nejmladší z respondentů vnímal znalostní rozdíly ve svém okolí a měl pocit, že je „lehce nižší vrstva“. Jeden respondent se potýkal se zklamáním ze strany rodiny – konkrétněji otce. Ale také v odpovědích padnul názor, že to velice závisí na samotném vystupování jedince.

Tuto otázku vystihují především tyto výroky:

R1: „Vždycky jsem si dokázala najít takovou práci, kdy jsem to prostě nepotřebovala, myslím si, že těch prací se střední školou je tolik, že jako člověk si může v podstatě vybírat, takže že bych se s tím setkala jako s diskriminací kvůli škole, tak to ani ne.“

R3: „Co se tak týče, tak jsem byl nedávno ve společnosti, kde v podstatě všichni měli 2 vysoký a všelijaký jako znalosti, na který já jsem ještě úplně nedosahoval a byl tam jako takovej ten pocit, že prostě seš taková lehce nižší vrstva jo, takže tam asi jako jediný. Přímo diskriminace to nebyla, samozřejmě ty lidi mě tam vždycky vezmou, ať máš jakýkoliv vzdělání, ale pro tebe jako osobní pocit je to takový zvláštní jo, že mají něco víc, co ty jako nemáš. V pracovním prostředí, co se týče právě současného

zaměstnání, tak je to super, že tady jako je úplně jedno, jestli prostě máš vejšku, nebo ne, všichni jako víme, že tady máme střední, to jo, ale jako co se týče vysoký, tak ne.“

R10: „Nikdy jsem se s tím nesetkala, všechny práce o které jsem se ucházela, tak byla nejdůležitější střední škola s maturitou. Ve svém okolí jsem se s tím také nesetkala.“

R11: „Jako víš co, podle mě se s tím nesetkáš podle toho, jak vystupuješ jo, pokud vystupuješ jako že seš úspěšnej.... Mám kamaráda, kterej si založil před pár lety stavební firmu, má taky jenom střední a dneska vydělá prostě měsíčně třeba 400 000 Kč a jako vysoká škola mu je úplně k ničemu a jemu si nikdo nedovolí říct „hele ty nemáš vejšku“. Jako nemyslím si, že je vejška potřeba, nebo je potřeba, to bych jako kecal, každopádně neznamená to, že když nemáš vejšku, že nenajdeš dobré uplatnění na trhu.“

R12: „Já bych to nepojmenoval jako ponižování nebo diskriminace, spíš bych to pojmenoval, jako třeba zklamání určitejch členů rodiny, třeba jako od májho tatky, který prostě s těma výsledkama co jsem měl, tak ho právě jakoby hrozně mrzelo, že jsem se jakoby na to vyprdnul. Že by mnou někdo jako opovrhoval, že nemám titul, s tím jsem se jako nesetkal vyloženě, ale prostě jo, jako slyšel jsem prostě názory a já jim to neberu, protože třeba až budu mít děti, tak to třeba uvidím stejně, nebo naopak třeba ne.“

Závěrečná otázka byla zaměřena na pracovní úspěch a byla položena všem dvanácti dotazovaným. Většího úspěchu dosáhli absolventi středních škol, díky své již déle trvající praxi v pracovním prostředí a možnosti nabrat více zkušeností. Nicméně i absolventi vysokých škol dosáhli nebo dosahují velmi pěkných výsledků.

Úspěchy respondentů:

R2: „Tuhle práci považuju za svůj největší úspěch, protože jsem de facto skoro přes 2 roky vůbec bez žádný brigády, nezaměstnaný a i tak mě vzali. Prostě ukázat na tom pohovoru, že na to mám a na to jsem dost hrdej. Bylo tam víc lidí co maj zkušenosti, ale nevzali je.“

R3: „Uprímně za mě skvělý, že dokážu střídat jako profese, jako byl jsem tady jako číšníkem, plavčíkem a dělal jsem jako na akciích, prostě v obchodech s oblečením, teď jsem v bance, což jako pro mě samotnýho je dost dobrej jako úspěch, protože si myslím, že banka je krásnej začátek do toho dospěláckého života. Takže to je jako takovej první úspěch, ten druhý tak to jsou tady každodenní výsledky, kterých dosahuju víc a víc. Vyloženě nějaký pracovní úspěch ještě nemám, protože jsem tu krátce, ale pro mě je úspěch každej prodej,“

R6: „Za svůj nejvyšší pracovní úspěch považuju to, že mě v minulé práci povýšili a teď svoji současnou práci.“

R7: „Úspěchů je více, ale obecně za něj považuju to, že se mi daří rozjíždět podnikání a dělat, to co mě opravdu baví.“

R8: „Získání přehledu ve funkci, známosti a cenná přátelství. V každé pracovní zkušenosti bylo spoustu skvělých úspěchů, ať už to byly luxusní galavečeře při cateringu nebo aktivní pomoc při mapování druhů pro ochranu přírodních stanovišť, nebo udržení logistiky v mezinárodní zdravotnické firmě, která dodává implantáty na operace rakoviny a dalších onemocnění kostí.“

R11: „Manažer pobočky teďkon.“

5.9 Vyhodnocení stanovených hypotéz

Stanovené hypotézy:

1. Vysokoškolský absolvent si dokáže rychleji najít zaměstnání, než středoškolsky vzdělaný člověk.
2. S nezaměstnaností se bude častěji potýkat člověk se středoškolským vzděláním, než absolvent vysoké školy.
3. Středoškolsky vzdělaný člověk bude častěji veden na Úřadě práce.

V analýze získaných dat z polostrukturovaného rozhovoru vedeného s dvanácti respondenty se potvrdily dvě ze tří stanovených hypotéz.

Hypotéza o délce hledání práce se nepotvrdila. Všichni vysokoškolští absolventi si práci hledali déle, než absolventi střech škol. U osob s ukončeným středoškolským vzděláním se pohybovala délka hledání od jednoho dne po 3-4 týdny, zatímco u držitelů vysokoškolských diplomů byla doba hledání v rozmezí jednoho měsíce až několik měsíců.

Druhá hypotéza zaměřená na vyšší nezaměstnanost držitelů maturitního vysvědčení oproti absolventům s vysokoškolským vzděláním se potvrdila. S nezaměstnaností se skutečně potýkali ve vyšší míře středoškolští absolventi. Konkrétně dvě ze sedmi osob s dokončeným středoškolským vzděláním měli zkušenost s nezaměstnaností. Jedna žena byla v nezaměstnanosti po dobu 12 dní a jeden muž po dobu šesti měsíců. S nezaměstnaností měl zkušenost i jeden vysokoškolský absolvent a to na dobu dvou měsíců.

Třetí v pořadí a druhou potvrzenou hypotézou se stala hypotéza, týkající se častějšího vedení osob se středoškolským vzděláním na Úřadě práce, než osob s dokončenou vysokou školou. Tuto hypotézu potvrzují všichni respondenti, kteří se potýkali s nezaměstnaností. Výjimkou je jeden vysokoškolský absolvent, který neměl potřebu se registrovat na Úřadě práce.

6 Závěr

Tato bakalářská práce byla zpracována na téma Nezaměstnanost v kontextu dosaženého vzdělání. Hlavním cílem bylo zjistit, jaký má vliv výše vzdělání na nezaměstnanost v České republice. Údaje pro zpracování byly čerpány hlavně z literatury a zkušeností respondentů, se kterými byl proveden rozhovor.

V teoretické části je detailně popsána nezaměstnanost, jednotlivé druhy nezaměstnanosti, příčiny vzniku nezaměstnanosti a míra nezaměstnanosti. Dále je v teoretické části popsáno, jaké jsou rizikové skupiny, způsoby, kterými lze nezaměstnanost snižovat, také je zde popsán sociální a ekonomický dopad, jež má nezaměstnanost na nezaměstnané. Na konci teoretické části je kapitola věnovaná lidskému kapitálu.

V praktické části práce byl zkoumán vliv dosaženého vzdělání na nezaměstnanost. Dílčím cílem byl vývoj míry nezaměstnanosti. Výzkum byl proveden pomocí několika polostrukturovaných rozhovorů s respondenty dvou skupin: osoby se středoškolským vzděláním a osoby s vysokoškolským titulem.

Ve výzkumném šetření bylo zjištěno, že od roku 2015 míra nezaměstnanosti postupně klesala do roku 2019 (u základního vzdělání do roku 2020) a od té doby dochází k mírnému nárůstu, vliv na to má i odeznívající pandemie COVID-19. Největší pokles je u základního vzdělání nebo u lidí bez vzdělání. U této kategorie dosahovala výše v roce 2015 hodnoty 22,7 % a do roku 2021 klesla na hodnotu 12,9 %. U středoškolských absolventů bez maturity v roce 2015 měla míra nezaměstnanosti hodnotu 5,8 % a v roce 2021 došlo k poklesu hodnoty na 3,1 %. U osob, kteří dodělali střední školu s maturitou, hodnota v roce 2015 dosáhla 3,7 % a do roku 2021 se snížila na hodnotu 2,4 %. Poslední vysokoškolská kategorie v roce 2015 dosahovala 2,4 % a do roku 2021 se snížila na 1,4 % míry nezaměstnanosti. A jedná se o skupinu s nejnižší nezaměstnaností.

Dalším cílem byla komparace vysokoškolských a středoškolských absolventů. Polostrukturovaný rozhovor obsahoval 14 otázek a byl proveden s dvanácti respondenty, se čtyřmi ženami a osmi muži. Z rozhovorů vyplynulo, že si všichni vysokoškolsky vzdělaní lidé hledali práci déle (od jednoho měsíce po několik měsíců). Narozdíl od absolventů středních škol, kterým hledání zabralo jeden den až 3-4 týdny. S nezaměstnaností se skutečně potýkali ve vyšší míře středoškolští absolventi. Konkrétněji dvě ze sedmi osob s dokončeným středoškolským vzděláním měli zkušenost s nezaměstnaností. Jedna žena

byla v nezaměstnanosti po dobu 12 dní a jeden muž po dobu šesti měsíců. S nezaměstnaností měl zkušenost i jeden vysokoškolský absolvent a to na dobu dvou měsíců. Dva respondenti se středoškolským vzděláním potvrdili, že byli vedeni na Úřadě práce. Tudíž dvě ze tří stanovených hypotéz se potvrdily.

Z výsledků práce tedy skutečně vyplynulo, že výše vzdělání a míra nezaměstnanosti spolu souvisí. Ať už tím, co potvrzují statistiky, kdy skupina s vysokoškolským vzděláním má nejnižší míru nezaměstnanosti, tak i osobní zkušenosti respondentů.

7 Seznam použitých zdrojů

Knižní zdroje:

BRČÁK, Josef a Bohuslav SEKERKA. *Makroekonomie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. ISBN 978-80-7380-245-5.

BROŽOVÁ, Dagmar. *Společenské souvislosti trhu práce*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-86429-16-4.

JUREČKA, Václav. *Makroekonomie*. 3., aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Grada Publishing, 2017. Expert (Grada). ISBN 978-80-271-0251-8.

KONEČNÝ, Bronislav a Milan SOJKA. *Moderní ekonomie*. Praha: Economia, 1991. ISBN 80-85378-01-9.

KREBS, Vojtěch a kol. *Sociální politika*. 5., přeprac. a aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. ISBN 978-80-7357-585-4.

MAREŠ, Petr. *Nezaměstnanost jako sociální problém*. 3. uprav. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2002. ISBN 80-86429-08-3.

MÍŠOVIČ, Ján. *Kvalitativní výzkum se zaměřením na polostrukturovaný rozhovor*. Praha: Slon, 2019. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-7419-285-2.

ŠMAJSOVÁ BUCHTOVÁ, Božena. *Nezaměstnanost: psychologický, ekonomický a sociální problém*. Praha: Grada, 2002. Psyché (Grada). ISBN 80-247-9006-8.

ŠMAJSOVÁ BUCHTOVÁ, Božena, Josef ŠMAJS a Zdeněk BOLELOUCKÝ. *Nezaměstnanost. 2.*, přeprac. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2013. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-4282-3.

Internetové zdroje:

ARPÁŠOVÁ, Ivana. Nezamestnosť – fenomén súčasnej spoločnosti [online]. Banská Bystrica, 2011 [cit. 12.03.2023]. Dostupné z: https://is.ambis.cz/th/vmjpr/bakalarska_praca.pdf . Bakalárska práca. Zahraniční vysoká škola Banská Bystrica, Fakulta Bankovníctví a pojišťovnictví. Ing. Lenka Ostrožlíková

Český statistický úřad. *Míra nezaměstnanosti podle věkových skupin a vzdělání* [online]. [cit. 11.03.2023]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/165384716/25013022147.pdf/b39212ef-c9c9-4a42-bd53-39ee0e9bef6c?version=1.1>

NASTOUPIL, Miloš. *Rizikové skupiny ohrožené nezaměstnaností na trhu práce* [online]. Pardubice, 2019 [cit. 01.03.2023]. Dostupné z: https://dk.upce.cz/bitstream/handle/10195/74067/NastoupilM_RizikoveSkupiny_ZS_2019.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Bakalárska práca. Univerzita Pardubice, Filosofická fakulta. PaedDr. Zdeňka Šándorová, Ph.D.

Nezaměstnanost - Makroekonomie - Miras.cz/Seminárky. Miras.cz - osobní stránky o cestování [online]. Copyright © 2000 [cit. 15.03.2023]. Dostupné z: <https://www.miras.cz/seminarky/makroekonomie-n10-nezamestnanost.php>

PRAVDÍKOVÁ, Barbora. Postavení mladé generace na trhu práce po roce 2007 v České republice a Španělsku [online]. České Budějovice, 2019 [cit. 15.03.2023]. Dostupné z: https://theses.cz/id/7r956c/DP_Pravdkov.pdf. Diplomová práca. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Katedra regionálního managementu. RNDr. Zuzana Dvořáková Líšková, Ph.D.

Přílohy

Odkazovaný seznam příloh

Otázky polostrukturovaného rozhovoru

1. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?
2. Proč jste nešel/nešla na vysokou školu?
3. Litoval/a jste, že jste nešel/nešla na vysokou školu a proč?
4. Proč jste šel/šla na vysokou školu?
5. Litoval/a jste, že jste šel/šla na vysokou školu a proč?
6. Měl/a jste problém si najít zaměstnání?
7. Jak dlouho Vám trvalo, než jste si našel/a práci?
8. Byl/a jste někdy nezaměstnaný/á?
9. Jaké kroky jste podnikal/a ve chvíli, kdy jste byl/a nezaměstnaný/á?
10. Pracoval/a jste někdy v oboru vystudované profese?
11. Máte pocit, že Vám nevystudování vysoké školy brání v lepším uplatnění na trhu práce?
12. Máte pocit, že Vám vysoká škola pomohla v lepším uplatnění na trhu práce?
13. Setkal/a jste se někdy s diskriminací kvůli nevystudování VŠ?

Rozhovory:

Respondent č.1 - žena, 25 let

Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

„Středoškolské, maturita na střední umělecko-průmyslové škole hudebních nástrojů a nábytku, konkrétně obor průmyslový design.“

Proč jste nešel/nešla na vysokou školu?

„Tak já vlastně když jsem končila 1 čtvrták, tak jsem se hlásila, byla jsem dokonce i na přijímačkách, akorát vlastně trošku byl zádrhel v tom, že ty školy, který by se mi líbily tak otvírali vlastně až příští rok ty obory a ta škola kde jsem na přijímačkách byla, tak vlastně přijímačky jsem neudělala a zároveň se to svezlo i s tím, že jsem neudělala maturitu, takže jsem vlastně opakovala celej čtvrták. A ve čtvrtáku jsem rovnou i už chodila do práce, takže vlastně pak když jsem konečně tu maturitu udělala, tak mě to upřímně ani nenapadlo, prostě jsem ukončila školu a prostě jsem v té práci pokračovala, nechala jsem si jí zvýšit na plnej úvazek a už jsem ani nepřemýšlela nad školou.“

Litoval/a jste, že jste nešla na vysokou školu a proč?

„Nelitovala, jako já když to vezmu zpětně tak co mám jako od známých informace nebo i z rodiny, tak v podstatě ta vysoká tě nikam jako neposune, není to žádněj jakoby benefit, že bych si řekla jo udělala jsem vysokou školu budu mít prostě víc peněz, než když jsem na střední. Spíš si myslím, že tě ta práce daleko víc posune v životě než škola.“

Měl/a jste problém si najít zaměstnání?

„Ne neměla, jako vždycky, když jsem se někam hlásila, tak většinou to bylo tak, že v podstatě na pohovory to jsem se vždycky dostala. Třeba dám příklad: byla jsem ve výpovědní lhůtě a na konci prvního měsíce už jsem měla nalezenou práci. Takže jsem nikdy problém s prací neměla, můj rekord byl, že jsem si práci našla za 1 den.“

Jak dlouho Vám trvalo, než jste si našel/našla zaměstnání?

„Jako záleží kterou, protože já jich tam mám víc, takže jako většinou když to vezmu v průměru tak 3 týdny až měsíc.“

Byl/a jste někdy nezaměstnaná?

„Jo to jsem byla, byla jsem 12 dní, protože vlastně mě smlouva u té první práce končila někdy 18. prosince a oni brali vlastně až od začátku měsíce, takže vlastně 12 dní jsem byla na pracáku, ale jenom kvůli tomu, že prostě mě nechtěli vzít v půlce měsíce, takže jsme se domluvili až na 1. ledna.“

Jaké kroky jste podnikal/a ve chvíli kdy jste byl/a nezaměstnaný/á?

„Šla jsem na pracák. No já jsem se tam v podstatě akorát přihlásila vlastně kvůli odvodu sociálního a zdravotního, ale jinak kvůli ničemu, protože vlastně výplatu jsem dostala a čekala jsem akorát do toho 1. ledna.“

Pracoval/a jste někdy v oboru vystudované profese?

„Nepracovala, nikdy, vlastně jsem vždycky úplně mimo můj obor, dřív to byl můj sen někam do studia koupelnového nebo kuchyňského, ale jak se člověku jakoby otevře ten svět, neříkám že bych si to třeba někdy zkusit nechtěla, asi jo, ale jako že už by to bylo takový: „jo tam chci“, tak jak to bylo dřív, tak to už ne.“

Máte pocit, že Vám nevystudování vysoké školy brání v lepším uplatnění na trhu práce?

„Řekla bych že ne, co se týká školy každopádně ne, mně tam spíš brání to, že neumím jazyk, takže to je spíš taková o dost větší překážka, než to že bych jako neměla školu.“

Setkal/a jste se někdy s diskriminací kvůli nevystudování vysoké školy?

„Vždycky jsem si dokázala najít takovou práci, kdy jsem to prostě nepotřebovala, myslím si, že těch prací se střední školou je tolik, že jako člověk si může v podstatě vybírat, takže že bych se s tím setkala jako s diskriminací kvůli škole, tak to ani ne.“

Jaký je Váš nejvyšší pracovní úspěch?

„Jako já bych řekla, že to je asi v podstatě teďka tahle práce, pracuju v bance, protože i jak platově jsem jakoby nejlíp zatím ohodnocena, tak jak jsem byla. Třeba já bych řekla, že jsem mohla mít třeba rychlejší růst a na druhou stranu, vždycky jsem si pak našla práci, kde jsem to platové ohodnocení měla vždycky vyšší a vyšší, takže vlastně vždycky to bylo lepší a lepší.“

Respondent č. 2 – muž, 23 let

Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

„Bakalářský, v oboru ekonomika a management na VŠE, 3 roky studia.“

Proč jste šel/šla na vysokou školu?

„Byl jsem ztracenej, nevěděl jsem kam chci, tak jsem bral to, kde je to blízko, nechtěl sem nikam dojíždět a zároveň mi to dávalo smysl, že tam byla velká kvalita. Mělo to nějaký ocenění to studium, nebylo to jen tak. Chtěl jsem něco, co mě někam posune a zároveň jsem sám moc nevěděl co chci dělat, tak jsem chtěl něco praktickýho. Byznys mi přišel praktický dost, tak jsem do toho šel, takže to jsem spokojenej.“

Litoval/a jste, že jste šel/šla na vysokou školu a proč?

„Jako já jsem si říkal, že už je toho hrozně moc, že už bych radši do práce, už mě to moc nebavilo. Některý předměty byly hodně teoretický, takže to bylo takové, že ses musel učit desítky hodin pro něco, co ti bylo úplně k ničemu v realitě, takže tam mě to trochu štvalo, to bylo hodně demotivační a nějaký seminárky, který nikdo nikdy nečetl to bylo taky zbytečný no. Ale zas některý předměty byly super, praktický s nějakými odborníky, ukázka z praxe. Takže z toho mám smíšený pocity. Něco byla ztráta času a něco mně hodně pomohlo, změnilo moje myšlení třeba o světě byznysu a tak.“

Měl/a jste problém si najít zaměstnání?

„To jsem byl překvapenej téma rozhovora co mě čekali, nečekal jsem to tak komplikovaný byly to asi 3 hovory. Měl jsem jít na Čerňák, pak někam zas na Pankrác a pak jsem byl stejně úplně jinde, to mě trochu zmátlo ale byl jsem svůj a v pohodě mě vzali jako takže fakt asi všechno super. Tohle je moje první práce, upřímně předtím jsem neměl žádný zkušenosti pořádný. Prostě mám svůj osobitej styl, líbí se jim jak myslím o věcech a díky tomu mě sem vzali do Airbank, když to tak řeknu.“

Jak dlouho Vám trvalo, než jste si našel/našla zaměstnání?

„Chtěl jsem prostě práci, už jsem si říkal, že to je na čase. Chtěl jsem si něco vydělat, tak jsem prostě koukl na internet něco v oblasti financí co mě zajímalo a našel jsem práci v bance, tak jsem na to odpověděl a to výběrko trvá tak měsíc a půl. A vyloženě hned jsem našel tuhle nabídku a oni se mě ozvali a šel jsem do toho. Tak měsíc a půl než mě sem vzali.“

Byl/a jste někdy nezaměstnaná?

„Práci jsem si začal hledat a našel ještě během studia, takže ne nikdy jsem nebyl.“

Pracoval/a jste někdy v oboru vystudované profese?

„No je to spíš obchod, ale to je taky součást byznysu, takže určitě ano.“

Máte pocit, že Vám vysoká škola pomohla v lepším uplatnění na trhu práce?

„Sto procentně, třeba právě strategii a tak, jsem si studoval tu firmu, když jsem sem nastoupil, jaký má hodnoty, vizi a snažil jsem se upravit moje CV na míru. I to, jak jsem se choval, ten pohovor, abych zapadl do té firmy, samozřejmě jsem chtěl být nejvíc přirozeně neudělat škodu té firmě, ale věděl jsem, že prostě mají nějaký hodnoty jako přátelskost, jednoduchost, tak jsem se tak jako snažil přizpůsobit všechno abych tak jako zapadl. Dokázal, že jsem se o to zajímal. Naučilo mě to jak myslet, jako víc jinak, že o tom když jsem měl nějaký do pracovního života předměty a tak no. Jak se připravit na kariéru, jako nějaký ty volitelnáky mi hodně pomohly, to bylo vlastně od odborníků z praxe, který mají svoji poradnu jednu z nejlepších v republice. Tak tam sem dostal spoustu tipů měl jsem test, kde jsem věděl, co je moje slabina a co ne a to mi dost pomohlo jako začít tu kariéru.“

Jaký je Váš nejvyšší pracovní úspěch?

„Tuhle práci považuju za svůj největší úspěch, protože jsem de facto skoro přes 2 roky vůbec bez žádný brigády, nezaměstnaný, a i tak mě vzali. Prostě ukázat na tom pohovoru, že na to mám a na to jsem dost hrdej. Bylo tam víc lidí co maj zkušenosti, ale nevzali je.“

Respondent č. 3 – muž, 19 let

Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

„No tak nejvyšší dodělané vzdělání je vlastně střední škola s maturitou a s tím, že aktuálně jsem byl studentem vysoké školy. Nejspíš už nejsem, jelikož jsem tam přestal chodit, protože mě omrzelo vlastně obor, který jsem si vybral a absolutně to bylo mimo téma, který jsem očekával. Dodělaná škola byla obchodní akademie a škola, kterou jsem nedokončil bylo ČZU, konkrétně teda obor byl podnikání a administrativa.“

Proč jste šel/šla na vysokou školu?

„Určitě protože tam šlo jako většina mých spolužáků, ale nejzásadnější důvod bylo vlastně, že v rodině máme lidi s vysokou školou, kor třeba můj otec, který má vlastně 2 vysoký

školy, takže mě jako velmi jaksi říct podporoval v tom, abych tam šel. No a vlastně proč ještě jako nevyužiji status studenta, že?“

Litoval/a jste, že jste šel/šla na vysokou školu a proč?

„Že jsem šel na vysokou školu jsem nelitoval, litoval jsem spíš toho na nějakou školu jsem šel, protože jsem měl vlastně na výběr ze 2 škol, ale u každý sem měl jiný obor. A v tady tý mě právě teda obor dost omrzel. To je tak jako jediný, ale jako škola to je určitě super. Docela bych to rád zkusil letos znovu, tak uvidíme. Zkusil bych asi zase ČZU a ČVUT s tím, že tam záleží, kam bych se dostal, ale určitě bych si tam dal jiný obor. A napadá mě třeba cestovní ruch a něco jako takhle společného.“

Měl/a jste problém si najít zaměstnání?

„Ono to tam bylo trošku složitější s tím, já jsem posílal vlastně žádost do Airbank a posílal jsem žádost na Outůčko se životopisem. A Outůčko se mi ozvalo už v ten den s tím, že odpoledne už jsme měli online pohovor. A nějak v 5 večer už si mě pozvali na osobní setkání, takže to jako bylo takový jako hrozně rychlý, připadal jsem si, jak kdyby brali každého, kdo jim napiše. A druhá společnost byla Airbank s tím, že tam jsem chvíli čekal než mi odpověděli a tím, že mi v Outůčku řekli, že mě berou a mně se chtělo do banky, tak jsem rychle zamířil na jednu pobočku u Airbank, kde jsem se spojil s manažerkou a ta mi vlastně řekla, že u ní na pobočce už místo není a že kontaktuje jiné lidi, no a do půl hodiny se mi ozvali a už jsem měl domluvenej pohovor na osobní setkání, takže tam to bylo jako opravdu jenom z toho, že jsem přeskočil veškerý tydlecty pohovory hromadný a šel jsem do toho jako takhle sám no. Takže to vůbec, ale to bylo tak jako poprvé, co jsem zaměstnání nastálo hledal, předtím to byly brigády, tak tam někdy problémy byly, ale pokaždé se jako něco vyskytne a na to navazuje x dalších.“

Jak dlouho Vám trvalo, než jste si našel/našla práci?

„Hele popravdě já jsem životopis napsal a zveřejnil jsem to s tím, že jsem to poslal vlastně na 2 společnosti a de facto do tří dnů se mi ozvali a už to bylo v tom procesu, kdy se vyřizovaly doklady.“

Byl/a jste někdy nezaměstnaný/á?

„Tak byla vysoká škola s tím, že pak mě to jako nějak omrzelo a začal jsem chodit častěji na brigády a pak když jsem věděl, že se blíží jako zkouškový, na který já jsem se že jo neučil, protože to pro mě už nemělo význam, tak jsem si řekl, že to jako chce od nového roku najít

novou práci a aby byla stálá a právě jsem to rychle začal hledat a vlastně v pohodě. Vysoká přešla rovnou do stálé práce.“

Pracoval/a jste někdy v oboru vystudované profese?

„Pracuji, vystudoval jsem obchodní akademii, kde jako se jela ekonomika, účetnictví a myslím si, že v bance docela ekonomika je, takže ano. Jako zaměstnání určitě, ale jako brigády, tak to byly vždycky mimo obor.“

Máte pocit, že Vám nevystudování vysoké školy brání v lepším uplatnění na trhu práce?

„Teďkon zatím ne, určitě jako v Airbank, co jsem si tak tady zjišťoval, tak za a) se jako se tituly ani nezmiňují, což je super, protože ty lidi jako jsou tím pádem pak na stejný úrovni, ale kdybych potom třeba chtěl růst, jako někam do top manažerů a tak, tak tam už si myslím, že ta vejska bude vyžadovaná, takže to je asi tak jediný, zatím toho nelituji a litovat toho budu až tam zamírím.“

Setkal/a jste se někdy s diskriminací kvůli nevystudování VŠ?

„Co se tak týče, tak jsem byl nedávno ve společnosti, kde v podstatě všichni měli 2 vysoký a všelijaký jako znalosti, na který já jsem ještě úplně nedosahoval a byl tam jako takovej ten pocit, že prostě seš taková lehce nižší vrstva jo, takže tam asi jako jediný. Přímo diskriminace to nebyla, samozřejmě ty lidi mě tam vždycky vezmou, ať máš jakýkoliv vzdělání, ale pro tebe jako osobní pocit je to takový zvláštní jo, že mají něco víc, co ty jako nemáš. V pracovním prostředí, co se týče právě současného zaměstnání, tak je to super, že tady jako je úplně jedno, jestli prostě máš vejsku, nebo ne, všichni jako víme, že tady máme střední, to jo, ale jako co se týče vysoký, tak ne.“

Jaký je Váš nejvyšší pracovní úspěch?

„Upřímně za mě skvělý, že dokážu střídat jako profese, jako byl jsem tady jako číšníkem, plavčíkem a dělal jsem jako na akciích, prostě v obchodech s oblečením, teď jsem v bance, což jako pro mě samotnýho je dost dobrej jako úspěch, protože si myslím, že banka je krásnej začátek do toho dospěláckého života. Takže to je jako takovej první úspěch, ten druhej tak to jsou tady každodenní výsledky, kterých dosahuju víc a víc. Vyloženě nějaký pracovní úspěch ještě nemám, protože jsem tu krátce, ale pro mě je úspěch každěj prodej,“

Respondent č. 4 – muž, 24 let

Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

„Vysokoškolské, bakalářský titul, obor informační management.“

Proč jste šel/šla na vysokou školu?

„To jsem vůbec nevěděl co jako chci, co vlastně bych chtěl dělat a tak vlastně na vysokou jsem šel ze dvou důvodů. První důvod byl, že vlastně mi to dá nějaký jako možnosti v tom smyslu, že vlastně si při tom studiu vysoké školy budou moci vyzkoušet nějaké brigádky, nějaký práce v různých třeba oborech a takhle, jako tady tím způsobem jako zjistit, co by mě jako bavilo a jakým směrem bych se chtěl ubírat. Co bych chtěl vlastně jako dělat. A druhý důvod byl, že vlastně mi to dá nějak jako čas na to, to zjistit že jo, protože prostě když chodím do školy, tak nemusím chodit do té práce nějak nutně a jako brigádně se na to můžeš prostě vykašlat a nemusíš to nějak řešit no. Takže možnosti a čas. Plus třeba můžeš jet na Erasmus že jo, můžeš se podívat na nějaký jiný země, a dozvíš se spoustu věcí v tý škole no.“

Litoval/a jste, že jste šel/šla na vysokou školu a proč?

„Tak jako jo. Tak během studia, když se člověk učí něco, co ho prostě jako nebaví, zbytečný předměty, zbytečný věci, který jsme se museli jako učit, tak to jsem litoval toho, že jsem tam šel. Jo jako litoval jsem toho, že prostě něco mi jako nedává úplně smysl no, že třeba k tomu co bych chtěl jako dělat, tak ono to prostě nějak jako nepomůže no, třeba když chceš podnikat že jo, tak jako na to úplně nepotřebuju mít vysokou školu že jo.“

Měl/a jste problém si najít zaměstnání?

„Ne, neměl a myslím si, že není problém si najít zaměstnání, jako můžeš dělat cokoliv, víš co. Když tě někde odmítnou, tak nevím, vždycky můžeš jít dělat prostě někam do nějakýho obchodu, do Kauflandu prostě, já nevím třeba skladníka, víš co a tu práci prostě budeš mít, jakože člověk by musel bejt fakt úplně línej aby tu práci nenašel. A mezitím co budeš dělat toho skladníka v Kauflandu, budeš hledat nějaký třeba jiný práce, který by tě víc zajímaly.“

Jak dlouho Vám trvalo, než jste si našel/a práci?

„Nevím, třeba měsíc.“

Byl/a jste někdy nezaměstnaný/á?

„Ne, po bakalári jsem se přihlásil na inženýra, takže na magisterské studium, ale během toho magisterského studia jsem se rozhodl vlastně, nebo uvědomil jsem si, že to nechci dělat,

tak jsem se rozhodl, že prostě ukončím to studium magisterský a začnu pracovat na plný úvazek. No a tak jsem během toho magisterského studia prostě si našel tu práci, když jsem měl tu práci, tak jsem prostě ukončil studiu, takže ne, nebyl jsem nezaměstnaný, vždycky jsem buď studoval nebo pracoval.“

Pracoval/a jste někdy v oboru vystudované profese?

„Ono teďkon vlastně pracuju, pracuji v bance v ČSOB na pozici bankéře a jelikož můj obor vystudovaný je informační management a ten obor je třeba asi 60 % jako IT a ty bankovní systémy, tak prostě to je jako IT že jo a další jako těch 40 % toho máho oboru byla nějaká ekonomie, management, nějaký jako marketing že jo něco jako takovýho, což vlastně to bankovníctví a nějaký ty finance, ekonomie, IT, takže ano, vlastně pracuji v tom, co jsem jako víceméně vystudoval.“

Máte pocit, že Vám vysoká škola pomohla v lepším uplatnění na trhu práce?

„No ty jo, asi jako jo, protože vlastně ty lidi to berou jako hele vystudoval vysokou školu, tak se umí učit, v mojí práci musíš mít certifikace, abys mohla prostě dělat nějaký ty úkony a ten člověk si třeba řekne OK tak prostě hele tenhle kluk má vystudovanou vysokou školu, tak asi pro něj není úplně problém se jako učit. Na ty certifikace se naučí a ty zkoušky udělá prostě, takže v tomhle smyslu si myslím, že jako jo a že i ten obor je tak jako zaměřenej pro mě jako dobře, nebo aspoň na tu banku že jo, že prostě se sem jako hodí jo, že vlastně víceméně můžu říct, že na to mám jako výbornej obor, takovej mix IT a tady té ekonomie. A že jako se to tam jako hodí, takže myslím si že jo. Ted' ve chvíli, kdy bych tu vysokou školu jako neměl vystudovanou, tak jelikož předtím mám prostě gympl, takovou rozšířenou základku, tak si myslím, že to bylo jako horší, že vůbec tam prostě nemáš jako žádný zaměření a prostě nic, nebo nic neumíš prostě, takže myslím si, že ano, myslím si, že jako pomohlo.“

Jaký je Váš nejvyšší pracovní úspěch?

„To asi nemám největší pracovní úspěch, tak jelikož jsem teďkon začal pracovat na plný úvazek a v tý práci jsem jako chvíli, tak jako nemůžu říct největší pracovní úspěch, když jsi úplně na začátku, se prostě nedá říct. Jako co беру za úspěch je, že jsem se dostal do té práce. Jako je to úspěch, je to splnění nějakého cílu. Jako je to úspěch, ale největší pracovní nemám zatím prostě. Nejvyšší bod třeba když se porovnávám s ostatníma jako nováčkama tak jsem prostě o x, jak to dobře, jak to říct, jako mil na před nima, však prostě oni mají jednu certifikaci a já mám dvě, oni jsou tam čtyři měsíce, nebo pět, já jsem tam dva. Já jsem o ohromnej kus napřed, tak to třeba беру jako úspěch. Nebo když se bavím s nějakýma lidma třeba na školení,

tak minule mi říkala holčina, že nemá ani jednu certifikaci, jo že spíš jako v porovnání s mým jako posunem, nebo prostě postupem a ostatních jako lidí, který tam taky jako přišli třeba, tak to třeba se můžu brát jako úspěch, ale já nevím, jestli to úplně jako pracovní no.“

Respondent č. 5 – muž, 25 let

Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

„Vysokoškolské, magisterské – inženýr v oboru zootechniky, dá se říct v oboru etologie.“

Proč jste šel/šla na vysokou školu?

„Asi to byl i tlak rodičů, nebo spíše mojí mamky, ale zároveň jsem si říkal, že když jsem byl na gymplu, tudíž vlastně to je jediná možnost. Taky jsem se chtěl něco dozvědět o tématech, tak nějak víc do hloubky než se úplně probíhá na tom gymnáziu.“

Litoval/a jste, že jste šel/šla na vysokou školu a proč?

„No nelitoval, zaprvé jsem poznal spoustu kolegů a zároveň mi to dalo něco do života co využívám.“

Měl/a jste problém si najít zaměstnání?

„No já jsem pokračoval na škole, kde si mě nechali jako doktoranda a zároveň teda mám i zaměstnaneckou smlouvu. Kde jsem technik pro technické záležitosti a spíše tak jako obstarávám administrativu a celkově je mým úkolem být součástí těch projektů, které děláme.“

Jak dlouho Vám trvalo, než jste si našel/a práci?

„Tak jsou to ty dejme tomu 2 měsíce, kdy jsem nebyl student ani další student, ale spíš zaměstnanec, takže asi 2 měsíce, v uvozovkách no, jako bylo to i už vlastně při tom ukončení toho mého studia, už jsem věděl že budu nastupovat za ty 2 měsíce.“

Byl/a jste někdy nezaměstnaný/á?

„Vlastně 2 měsíce jsem byl teda i ne student i nezaměstnaný.“

Jaké kroky jste podnikal/a ve chvíli kdy jste byl/a nezaměstnaný/á?

„No tak tím, že jsem věděl, že po těch 2 měsících vlastně nastoupím, tak akorát jsem si zjišťoval co všechno potřebuju teď mít během 2 měsíců, jako je pojištění a podobně a co mě

jako nikdo nezaplátí. Nakonec vlastně nebylo nic potřeba a spíš jsem si užíval volného času. Na pracák jsem se vlastně ani nakonec nehlásil.“

Pracoval/a jste někdy v oboru vystudované profese?

„Jo určitě, vlastně to studium a ta práce, tak teď je tak nějak prolnutá a funguje to vlastně spolu. Takže ano, vlastně i moje cesty co se týče nějakého toho studia, tak zároveň jsou i pracovní cesty. A dál ještě vlastně pracuju v ZOO. K té jsem se dostal tak, že jsem vlastně vždycky chtěl pracovat v zoo a tady to byla taková možnost vlastně při studiu, kdy dělám teda průvodce, tudíž i ta angličtina se občas využije. A k tý práci, tak vlastně jsem se dozvěděl, že nabíraj nové brigádníky a tak jsem se přihlásil. V tu dobu vlastně mi řekli, že je plný stav. No a asi po půl roce bylo to nějak okolo covidu, takže ta pracovní příležitost byla taky trošku náročnější. Ale po tom půl roce, tak se mi ozvali znovu, že mě teda přijmou a od té doby vlastně tam pracuju, provázím školní skupiny a pomáhám občas na nějakých akcích.“

Máte pocit, že Vám vysoká škola pomohla v lepším uplatnění na trhu práce?

„Určitě, určitě, zároveň to souvisí s těmi kontakty, protože zase na kontakty se balí další lidi, který tě můžou zaměstnávat a samozřejmě víc se prohloubím v tom oboru a zjistím co je vlastně nejdůležitější, nebo co je zajímavé právě a můžeš se tomu pak věnovat dál, nebo na to klást důraz, když budu třeba v tom jiném zaměstnání, někde jinde. A pak cizí jazyk. Ten během toho studia byl určitě potřeba právě při psaní závěrečných prací. Takže vlastně vysoká škola mi dala to, že jsem se naučil práci vlastně s cizojazyčným textem a dále pak v tý současný práci mi umožňuje komunikovat s lidmi vlastně na denní bázi v angličtině a do budoucna to je samozřejmě velmi důležitý.“

Jaký je Váš nejvyšší pracovní úspěch?

„Tak za 3 roky bych tak měl končit teda to studium, pokud bych ještě zůstal na škole tak i určitě nějaký výzkum, přesně nevím do čeho se zaměříme, ale přijít na něco nového.“

Respondent č. 6 – muž, 26 let

Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

„Maturita na střední průmyslové škole v oboru filmová tvorba.“

Proč jste šel/šla na vysokou školu?

„Už ve druhém pololetí čtvrtého ročníku SŠ jsem trávil hodně času v práci – formou individuální praxe, omlouvané tzv. vnitřním omluvným listem, bez započítání do absence. Navíc jsme se sestěhovali ještě před maturitou do společného bytu s mou tehdejší přítelkyní, takže jsem potřeboval trvalý příjem. VŠ mě ani moc nelákala, takže volba začít pracovat byla jasná. Navíc se mi naskytla práce, kterou jsem vždy chtěl.“

Litoval/a jste, že jste nešel/nešla na vysokou školu a proč?

„V tu dobu ne. Postupem času jsem nad tím začal přemýšlet, ale spíš v kontextu toho, že by mi absence vysoké školy někdy mohla zabránit v práci, kterou bych chtěl dělat. Zatím se to ale nestalo, a to už 1,5 roku působím na vysokoškolských pozicích. Celkem za tu dobu ve dvou firmách.“

Měl/a jste problém si najít zaměstnání?

„Neměl. První práci po střední jsem dostal klasickým výběrovým řízením. Druhou a to současnou práci už jsem dostal formou nabídky od mého nynějšího šéfa.“

Jak dlouho Vám trvalo, než jste si našel/našla práci?

„V podstatě hned po maturitě, škola mi rovnou přešla do práce.“

Byl/ jste někdy nezaměstnaný/á?

„Ne, tím jak jsem pracoval už na střední škole a pak jsem si hned po škole našel práci tak mi přecházelo jedna práce a škola do druhé.“

Pracoval/a jste někdy v oboru vystudované profese?

„Chvilku jo, ale jen něco kolem půl roku. Pouze během druhého pololetí 4. ročníku na střední škole a pak jen velmi krátce po maturitě.“

Máte pocit, že Vám nevystudování vysoké školy brání v lepším uplatnění na trhu práce?

„Ne, nemám. Díky úspěšné, téměř již 6,5 roku dlouhé kariéře jsem se teď dostal k tzv. práci snů s nadstandartním platem. Kde jsem byl osloven mým současným šéfem, jak jsem už říkal a byla mi ta nabídka v podstatě vytvořena míru. Teď dělám šéfa komunikace v úspěšné firmě, mým úkolem je psát články do televize, novin, nebo na tiskové konference. To, co říká představenstvo firmy například akcionářům, je taky moje práce.“

Setkal/a jste se někdy s diskriminací kvůli nevystudování VŠ?

„Ne, nikdy jsem se s tím nesešel.“

Jaký je Váš nejvyšší pracovní úspěch?

„Za svůj nejvyšší pracovní úspěch považuju to, že mě v minulé práci povýšili a teď svoji současnou práci.“

Respondent č. 7 – žena, 26 let

Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

„Vystudovala jsem střední školu s maturitou se zaměřením na filmovou tvorbu.“

Proč jste nešel/nešla na vysokou školu?

„Na vysokou školu jsem šla a zkusila jí, ale nenaplnilo to moje představy. Jelikož už jsem v tu chvíli byla naplno zaměstnaná, věnovala jsem se raději kariéře.“

Litoval/a jste, že jste nešel/nešla na vysokou školu a proč?

„Občas, když vrstevníci vysokou školu dodělali, ale jinak ne, nikdy. Jsem spokojená tak, jak jsem.“

Měl/a jste problém si najít zaměstnání?

„V podstatě ne, ze začátku to bylo složitější, ale s přibývajícím praxí jsem měla možnost naopak vybírat z přicházejících nabídek, který mi nejvíc vyhovují a mají pro mě nejlepší podmínky.“

Jak dlouho Vám trvalo, než jste si našel/a práci?

„Pracovat jsem začala ihned po maturitě.“

Byl/a jste někdy nezaměstnaný/á?

„Ne, vždy jsem někde pracovala od chvíle, kdy jsem dokončila střední.“

Pracoval/a jste někdy v oboru vystudované profese?

„Ano, pracuji v něm již přes 5 let.“

Máte pocit, že Vám nevystudování vysoké školy brání v lepším uplatnění na trhu práce?

„Ne, naštěstí v mém oboru se hledí spíš na praxi a ty za ty roky už mám plno, takže si z nabídek vybírám.“

Setkal/a jste se někdy s diskriminací kvůli nevystudování VŠ?

„Nikdy, jak jsem předtím říkala, pracuji ve svém oboru a v něm je mnohem důležitější praxe, takže tady to jde úplně mimo mě.“

Jaký je Váš nejvyšší pracovní úspěch?

„Úspěchů je více, ale obecně za něj považuji to, že se mi daří rozjíždět podnikání a dělat to, co mě opravdu baví.“

Respondent č. 8 – muž, 26 let

Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

„Zkusil jsem rok na UK obecná biologie, nicméně mě to neposouvalo, tak se nabízel rozvoj na ČZU. Z bakalářského oboru jsem se naorientoval na přední ochranu přírody a vystudoval i Ing. v oboru. Další studium mi přišlo jako nadbytečné zdržení od rozvíjení se v praxi úřadu.“

Proč jste šel/šla na vysokou školu?

„Chtěl jsem získat odbornost pro oblast zájmu, rozšířit si sociální i osobní možnosti. Nabízí to osamostatnění a vývoj vlastní zodpovědnosti sama za sebe. Student veřejné vysoké školy pak má vyšší předpoklady dotáhnout i nepříjemnou práci do konce.“

Litoval/a jste, že jste šel/šla na vysokou školu a proč?

„Ne. Byla to velmi dobrá volba se vším, co to obnášelo. Nejdříve rozvoj schopností a mysli, jelikož pracovní život nikam neuteče.“

Měl/a jste problém si najít zaměstnání?

„Ne. Snažil jsem se pracovat už během studia, které jsem využíval a směřoval k vyprofilování své odbornosti.“

Jak dlouho Vám trvalo, než jste si našel/a práci?

„Hledání mi zabralo několik měsíců, můj výběr ovlivnila životní situace. Upřednostnil jsem do začátku finančně výnosnější volbu, později se vrátím k oboru.“

Byl/a jste někdy nezaměstnaný/á?

„Ne, ze školy jsem šel rovnou do práce a nikdy jsem nebyl evidován na pracovním úřadě.“

Pracoval/a jste někdy v oboru vystudované profese?

„Ano. Brigádně dále jsem měl stáže a praxe v Agentuře ochrany přírody a krajiny ČR, Ministerstvu životního prostředí, vědecké pomocné práce na škole a další výpomoci pro personál z oboru.“

Máte pocit, že Vám vysoká škola pomohla v lepším uplatnění na trhu práce?

„Určitě, v mém oboru je vysokoškolské vzdělání nezbytnost. Jinde se zatím pořád jedná o výhodu.“

Setkal/a jste se někdy s diskriminací kvůli nevystudování VŠ?

„Jistě, doted' bývá bráno jako měřítko společenského statusu. Jak bylo zmíněno jde o jistý důkaz zodpovědnosti.“

Jaký je Váš nejvyšší pracovní úspěch?

„Získání přehledu ve funkci, známosti a cenná přátelství. V každé pracovní zkušenosti bylo spoustu skvělých úspěchů, ať už to byly luxusní galavečeře při cateringu nebo aktivní pomoc při mapování druhů pro ochranu přírodních stanovišť, nebo udržení logistiky v mezinárodní zdravotnické firmě, která dodává implantáty na operace rakoviny a dalších onemocnění kostí.“

Respondent č.9 – žena, 25 let

Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

„Mám vystudovanou vysokou školu – bakaláře v oboru ergoterapie.“

Proč jste šel/šla na vysokou školu?

„Chtěla jsem poznat ten obor a rozšířit si v něm znalosti, což se mi ve výsledku povedlo.“

Litoval jste, že jste šel/šla na vysokou školu?

„Nelitovala jsem, jelikož jsem chtěla poznat víc můj obor, tak tohle byl skvělý způsob.“

Měl/a jste problém si najít zaměstnání?

„V oboru si najít práci problém nebyl, ale obor se specializací, kterou jsem chtěla, tak tam už problém byl. Jelikož ergoterapie dělá s různými druhy lidí a má za úkol vrátit lidi do co možná nejvíc původního stavu a života. Nejčastěji jsou to starší lidé po mozkových příhodách, prostě mrtvičky a podobně. A pak jsou tam ještě lidé po nehodách, nebo děti, se kterými jsem chtěla pracovat já. Bohužel tam nikoho nehledali.“

Jak dlouho Vám trvalo, než jste si našel/a práci?

„Něco kolem dvou měsíců.“

Byl/a jste někdy nezaměstnaný/á?

„Ne, nikdy se mi to nestalo, jakmile jsem dokončila školu, tak jsem přešla do práce.“

Pracoval/a jste někdy v oboru vystudované profese?

„Už během školy na praxích jsem dělala v nemocnici. A v podstatě, od doby co jsem ukončila studium, tak jsem pořád ve svém oboru. Teď je to už přes tři roky.“

Máte pocit, že Vám vysoká škola pomohla v lepším uplatnění na trhu práce?

„To si nemyslím. Jako v mém oboru je to nutností, ale co se týče platu, tak určitě ne. Máme tabulkové platy, takže tam si člověk moc nevybere. Ale teď mi po roce plat zvedli, tak aspoň něco.“

Jaký je Váš nejvyšší pracovní úspěch?

„Zatím jen, že jsem se dostala na kliniku kde nyní pracuju.“

Respondent č. 10 – žena, 23 let

Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

„Mám středoškolské s maturitou. Vystudovala jsem Československou obchodní akademii doktora Edvarda Beneše, Resslova 8, obor ekonomické lyceum.“

Proč jste nešel/nešla na vysokou školu?

„Nechtěla jsem dál studovat, nebavilo mě studium, chtěla jsem jít pracovat.“

Litoval/a jste, že jste nešel/nešla na vysokou školu a proč?

„Ne nelitovala. Chtěla jsem pracovat a našla jsem si práci, která mě baví. Já jsem velmi spokojená.“

Měl/a jste problém si najít zaměstnání?

„Nikdy jsem problém neměla, vždy když jsem hledala brigádu, později práci, tak vždy bylo nabídek spousty. Během školy jsem měla pouze brigády. Po škole jsem si hledala rovnou práci a hned s pozitivním výsledkem. Neměla jsem problém a nebyla jsem nezaměstnaná.“

Jak dlouho Vám trvalo, než jste si našel/a práci?

„Byla jsem velmi překvapená. V podstatě ani ne 14 dní, měla jsem spoustu pohovorů, ale dorazila jsem jen do společnosti, kde nyní pracuju, takže jsem zbytek pak hned odřekla.“

Byl/a jste někdy nezaměstnaný/á?

„Nezaměstnaná jsem nikdy nebyla, rovnou jsem šla pracovat.“

Pracoval/a jste někdy v oboru vystudované profese?

„Tím že jsem studovala ekonomické lyceum, kde bylo účetnictví, ekonomie a podnikání. Tak jsem věděla, co bych chtěla dělat, nejlépe zůstat u oboru. Takže ano, dělám obor, který jsem studovala.“

Máte pocit, že Vám nevystudování vysoké školy brání v lepším uplatnění na trhu práce?

„Nemám takový pocit. Mám práci, kde jsem spokojená, co se týče platu je zde možnost kariérního růstu. Mohu takto nabrat zkušenosti již dříve.“

Setkal/a jste se někdy s diskriminací kvůli nevystudování VŠ?

„Nikdy jsem se s tím nesečkala, všechny práce, o které jsem se ucházela, tak byla nejdůležitější střední škola s maturitou. Ve svém okolí jsem se s tím také nesečkala.“

Jaký je Váš nejvyšší pracovní úspěch?

„Jeden čas jsem byla prodavačkou v obchodě s oblečením, po roce jsem měla možnost posunout se dále, dostala jsem se na pozici visual merchandising, toto byla skvělá příležitost a zkušenost. V práci, kde jsem nyní, tak jsem již 1 posun měla a za pár měsíců mě čeká další.“

Respondent č.11 – muž, 27 let

Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

„Střední škola s maturitou veřejnosprávní obor a bylo to zaměřený jako na kriminalistiku, kriminologii, na právo.“

Proč jste nešel/nešla na vysokou školu?

„Já jsem šel, já jsem byl asi zhruba na třech vysokejch školách. Byly to dvě ekonomky, ale bohužel v těch ekonomkách bylo na prd, jak já jsem neměl ten ekonomickej základ prostě, buď jako z gymplu, nebo ze zaměření jako z ekonomiky, tak jsem v tom hrozně plaval a bylo to hrozně náročný. Ale jako co upřímně ti můžu říct, tak já jsem byl v tý době mladej, prostě blbej a místo toho abych to dokončil, jsem se na to vykašlal. No ale pak jsem vlastně přemejšlel, co bych studoval dál a já jsem měl vždycky blízko ke sportu, protože jsem byl sportovec od malička, takže jsem začal studovat vlastně soukromou školu. Byla to Vysoká škola tělesné výchovy a sportu a to jsem studoval do třetího ročníku. A v tu dobu jsem právě nastoupil do Airbank jo, úplně random a strašně mě ta práce chytla a ta škola šla do pozadí. Začalo mě štít, že vlastně studuju tohle a nestuduju ekonomku.“

Litoval jste, že jste šel/šla na vysokou školu?

„Spíš jako lituju toho, že jsem nedodělal hned tu první školu. Vlastně ve finále to bylo vtipný, že já jsem začal v tu dobu studovat vlastně obor bankovníctví jo, tak je mega vtipný, jak to dopadlo nakonec. To mě možná štve jako nejvíc, ale zároveň já pořád tu školu jako studuju, tuhleto sportovní, já ji mám přerušenu. Mně tam chybí asi 2 zkoušky a jenom státnice. Jsem hodně blízko, ale zároveň, tak daleko, protože se mi do toho vůbec nechce. Nechce se mi začít učit tohleto, už mi to nedává vůbec smysl.“

Měl/a jste problém si najít zaměstnání?

„Nikdy jsem neměl problém. Já jsem vlastně po maturitě šel na chvíli pracovat jako přes prázdniny, pak jsem vlastně k těm vejskám měl brigádu v nějaký autopůjčovně, pak jsem vlastně hrál do toho hokej za peníze a potom když jsem přestával hrát ten hokej, tak to bylo třeba půl roku a neměl jsem vlastně práci a už sem nedostával peníze z toho hokeje, tak jsem si vlastně hledal jako nějakou brigádu a přítelkyně vlastně byla nevim měsíc předtím než jsem si našel Airbank, jako v Airbank a založila si tam účet a řekla, že to bylo super a abych se tam přihlásil. No a dostal jsem se tam.“

Jak dlouho Vám trvalo, než jste si našel/a práci?

„Ani ne moc dlouho. Mně se moc pracovat nechtělo, protože jsem nevěděl, co bych jako mohl dělat a pořád jsem hledal nějaký jako inzeráty - asistent něčeho, nějaký jako back office, nějakou jako administrativu a pak tam byly právě dva inzeráty, první do Equabank jako bankéř a jeden do Airbank a než jsem jako kliknul na tu Equabank, tak ona zmizela a byla tam jenom Airbank, takže zhruba asi měsíc.“

Byl/a jste někdy nezaměstnaný/á?

„Heleď jednou jsem byl nezaměstnaný, to jsem byl na pracáku, to bylo když jsem končil tu první vlastně vysokou školu, tak než jsem se dostal na tu druhou, tak jsem byl vlastně nějakou dobu vedený na pracovním úřadě.“

Jaké kroky jste podnikal/a ve chvíli kdy jste byl/a nezaměstnaný/á?

„Tak to jsem byl na tom pracovním úřadě.“

Pracoval/a jste někdy v oboru vystudované profese?

„Jako když teda mám vystudovanou tu střední, tak bych řekl že ne, vlastně to jsem v životě nepracoval.“

Máte pocit, že Vám nevystudování vysoké školy brání v lepším uplatnění na trhu práce?

„Hele já ti to řeknu upřímně, chodí mi jako denně, fakt jako pár nabídek a měsíčně něco třeba okolo 15 a víc nabídek jenom z LinkedInu. Zrovna včera mi volala nějaká paní, jako že by chtěla nějakýho manažera do nové investiční firmy, protože chtěli nějakého lídra jako a někoho zkušenýho z banky, takže ne. Asi mi to nevadí, možná kdybych se ucházel jako o mnohem vyšší funkci, jako někde úplně nahoře vedení banky, tak už asi bych cejtil, že tam nemám tu vysokou, každopádně nevnímám to, protože oproti absolventům, mám tu velkou výhodu toho, že já mám už dávno praxe. Prostě v oboru dělám třeba 3 roky, umím to a absolvent prostě přijde bez praxe, bez ničeho a musí teprve začínat.“

Setkal/a jste se někdy s diskriminací kvůli nevystudování VŠ?

„Jako víš co, podle mě se s tím nesešká podle toho, jak vystupuješ jo, pokud vystupuješ jako že seš úspěšnej... Mám kamaráda, kterej si založil před pár lety stavební firmu, má taky jenom střední a dneska vydělá prostě měsíčně třeba 400 000 Kč a jako vysoká škola mu je úplně k ničemu a jemu si nikdo nedovolí říct „hele ty nemáš vejšku“. Jako nemyslím si, že je vejška

potřeba, nebo je potřeba, to bych jako kecal, každopádně neznamena to, že když nemáš vejšku, že nenajdeš dobré uplatnění na trhu.“

Jaký je Váš nejvyšší pracovní úspěch?

„Manažer pobočky ted'kon.“

Respondent č. 12 – muž, 21 let

Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

„Maturita s vyznamenáním, studoval jsem obchodku v Jičíně, byl to obor se zaměřením na cizí jazyky.“

Proč jste nešel/nešla na vysokou školu?

„Tak vlastně po té střední škole, tak jsem si podával přihlášku do Prahy na Karlovku a do Liberce na Tulku, byl to ped'ák angličtina, němčina. Ty přihlášky jsem si teda poslal, ale bylo to jako spíš z důvodu, že se to ode mě, tak nějak očekávalo, že prostě rodiče to po mně nějak chtěli a to okolí to prostě nějak čekalo. Já sám jsem v tom úplně smysl neviděl, ale řekl jsem si, že to teda zkusím a že prostě uvidíme. Do Prahy jsem se nedostal. Šel jsem do Liberce, no ale tam se mi potvrdilo, že to nebyla úplně nejlepší volba. Byl to náročnej rok 2021 až 2022, protože přítelkyně, se kterou jsem se dal dohromady na našem maturáku, šla do Brna a já do Liberce. Ale my jsme chtěli být spolu, takže jsem prostě dojížděl každý den do Liberce, tam a zpátky a ona do Brna. Takže to byl nesmysl. Člověk se úplně nemohl soustředit na to studium i když zimní semestr jsem dal a pak letní semestr, tak tam jsem dal pár zkoušek a pak už na zbytek jsem se vyprdnul. To bylo v době, kdy jsme se soustředili na to, aby jsme se dostali do Prahy na vejšku. Dávali jsme přihlášku oba na Karlovku, nechal jsem si stejnej obor. Bylo to teda jenom z toho důvodu abysme byli spolu, abysme si tady našli byt. A já jsem si myslel, že když budeme bydlet spolu, bude to v klidu. Přijímačky se nám povedly. Od října začala škola a ted'ka na Karlovce, tak jsem vydržel 14 dní, když jsem se tam tak pracně dostal. Co mě asi nejvíc děsilo, tak ta představa, že bych měl ještě 3 nebo dokonce 5 let prostě sedět v lavici. Já jsem tam neviděl ten smysl, myslel jsem si, že to třeba bude jiný, ale nebylo, bylo to absolutně stejný, možná ještě horší. A prostě těch 14 dní, tak já jsem nemohl spát a prostě mě fakt děsilo, že v tom absolutně nevidím smysl, že mě to nebaví, že to nedělám pro sebe, že to dělám pro někoho jiného.“

Litoval jste, že jste šel/šla na vysokou školu?

„Možná lituju, že jsem šel pak do té Prahy, ale na druhou stranu prostě kdybych to nezkusil, tak třeba si to pak budu vyčítat. Ano, vím, že jsem to nedělal pro sebe a nedělal jsem to hnedka od začátku pro sebe, ale prostě kdybych to nezkusil, tak nezažiju tuhle zkušenost a třeba bych si to někdy mohl vyčítat, takhle prostě vím, že to pro mě prostě nebylo.“

Měl/a jste problém si najít zaměstnání?

„Takže já jsem na tu vejšku vyprdnul ke konci října a v listopadu, tak jsem prostě měl za cíl najít si práci a ještě jako vzít co nejvíc směn v Petcentu, takže jsem dělal v Petcentru, abych si nedělal nějaký zase peníze a když jsem měl volnej čas, tak jsem si hledal práci. Hledal jsem co by mě nejvíc sedělo, což jsem sám nevěděl. Něco, co by mi dávalo smysl, něco v čem bych našel nějaký zalíbení, nějakou vášeň. Podával jsem vlastně životopis a motivační dopis do tří dejme tomu firem. To první byl marketingový specialista, ale neozvali se vůbec. Pak jsem si řekl, že bych mohl zkusit napsat do banky, zkoušel jsem Unicredit bank a Airbank, z Unicredit se mi ozvali jako první, tam jsem měl nějaký online pohovor a pak jsem měl teda prezenční pohovor a jako tam to bylo fajn, ale už jenom jakoby z nějakých recenzí a z toho, co člověk slyší, tak mi Unicredit bank nebyla úplně sympatická. Kdyby nedopadla Airbank měl bych ohromnou radost, že jsem si našel slušnou práci za poměrně rychlej čas.“

Jak dlouho Vám trvalo, než jste si našel/a práci?

„Dejme tomu, že já jsem teda začal hledat někdy na začátku listopadu, možná klidně jako prvního a pak ten první pohovor jsem měl třeba tak patnáctýho listopadu. Dejme tomu někde kolem 20. listopadu, tak jsem měl práci, takže jakoby za 20 dní hledání zaměstnání, tak si myslím, že jsem si našel slušnou práci a měl jsem z toho ohromnou radost.“

Byl/a jste někdy nezaměstnaný/á?

„To ne, ono tím, jak to bylo jako poměrně krátká doba a já jsem si věřil, že si tu práci najdu a hlavně co si myslím, co je klíčový, že na mě bylo poznat, že mám chuť pracovat a díky tomu jsem si fakt věřil, že si tu práci najdu, že tady v Praze, si prostě práci pracovitej člověk, nebo jako člověk, kterej má chuť pracovat, tak si tu práci najde.“

Pracoval/a jste někdy v oboru vystudované profese?

„Tak vlastně tím, jak pracuju v bance, tak ano, je to spojené s mojí střední.“

Máte pocit, že Vám nevystudování vysoké školy brání v lepším uplatnění na trhu práce?

„Takhle nemám titul, samozřejmě někde se na to hledí a někde se na to nehledí zase, je to prostě práce od práce, obor od oboru, někde je vyžadovaný titul, někde není vyžadovaný titul. Já jsem si v jednu chvíli říkal, že bych moh bejt učitel. Ale učitele bez titulu plnohodnotného dělat nemůžu no, nejsem magistr. Ale jako já jsem se pak rozhodl, že vlastně učitelem bejt nechci. Zatím to takhle zůstává, takže nevím, prostě titul není všechno, ale zas hrozně jakoby oceňuju lidi, který tomu vzdělání jako dávaj víc, pro někoho to je, pro někoho to není. Já jsem si řekl, že pro mě to není, že já se vzdělávat chci a chci na sobě pracovat, ale chci, aby to pro mě okamžitě dávalo smysl.“

Setkal/a jste se někdy s diskriminací kvůli nevystudování VŠ?

„Já bych to nepojmenoval jako ponižování nebo diskriminace, spíš bych to pojmenoval, jako třeba zklamání určitejch členů rodiny, třeba jako od mýho tatky, který prostě s těma výsledkama co jsem měl, tak ho právě jakoby hrozně mrzelo, že jsem se jakoby na to vyprdnul. Že by mnou někdo jako opovrhoval, že nemám titul, s tím jsem se jako nesetkal vyloženě, ale prostě jo, jako slyšel jsem prostě názory a já jim to neberu, protože třeba až budu mít děti, tak to třeba uvidím stejně, nebo naopak třeba ne.“

Jaký je Váš nejvyšší pracovní úspěch?

„No ty jo, to je zajímavá otázka. Takhle pro mě ohromnej úspěch bylo jenom to, že jsem se sem dostal, že se mi prostě povedlo bez vejšky, bez toho, aniž bych předtím pracoval někde jinde, tady jsem se prostě ve 21 letech. Jsem pyšnej, že jsem se sem dostal, že jsem prošel tím přijímacím řízením a jsem tady. Ted'ka už je to dlouhodobá práce, prostě chci odvádět dobré výkony, chci prostě tu práci dělat dobře a chci prostě aby mě to bavilo, abych měl přehled, abych do té práce chodil rád a abych prostě Airbank pomohl.“